

R.Andringa
Ir. D.Meygaard

STAMSLABONEN IN DE VOLLE GROND

No. 4.1

April 1968

L26
4.1c *dupl*

Landbouw-Economisch Instituut

Conradkade 175 - 's-Gravenhage - Tel. 61.41.61.

Publikatie toegestaan. mits met duidelijke bronvermelding

421 034

INHOUD

	Blz.	
WOORD VOORAF	7	
INLEIDING	9	
HOOFDSTUK I	OMVANG VAN DE TEELT, IMPORT, EXPORT, BESTEMMING EN VERBRUIK	11
	§ 1. De ontwikkeling van de oppervlakte slabonen, opbrengsten en veilingprijzen	11
	§ 2. De ontwikkeling van de binnenlandse produktie en importen	16
	§ 3. De bestemming van de beschikbare bonen	17
	§ 4. De wijze van industriële verwerking en de bestemming daarvan	22
	§ 5. De ontwikkeling van het binnenlands ver- bruik per hoofd der bevolking van verse slabonen respectievelijk beschikbare ge- conserveerde bonen en zelfvoorzienings- graad	29
HOOFDSTUK II	DE KOSTEN EN DE RENTABILITEIT IN 1966 PER HA EN PER 100 KG PRODUKT	31
	§ 1. De uitgangspunten voor de kostenbegro- tingen	31
	§ 2. De kosten per ha en per 100 kg produkt	33
	§ 3. De rentabiliteit	39
HOOFDSTUK III	VOORCALCULATIE, MOGELIJKE RESULTA- TEN IN 1968 EN VERDERE TOEKOMSTMOGE- LIJKHEDEN	43
	§ 1. De mogelijke resultaten in 1968	43
	§ 2. Verdere toekomstmogelijkheden	45
SAMENVATTING		48
BIJLAGEN		52

INHOUD DER TABELLEN

	Blz.
1. Oppervlakte slabonen in ha	11
2. Fysieke opbrengsten per ha, gemiddelde veilingprijzen per 100 kg en brutogeldopbrengsten per ha	14
3. Binnenlandse produktie en import	16
4. Import van verse bonen en land van herkomst	17
5. Bestemming van de beschikbare verse bonen	18
6. Herkomst van vers geconsumeerde bonen	19
7. Berekend kg vers verbruik per hoofd der bevolking per kalenderjaar	19
8. Export van verse slabonen naar diverse landen	20
9. Import van verse bonen in W.-Duitsland en eigen produktie	20
10. Wijze van grondstoffenvoorziening bij de industrie van slabonen	21
11. Industriële verwerking van verse slabonen	22
12. Geëxporteerde verduurzaamde slabonen	24
13. Export van gesteriliseerde bonen naar diverse landen	24
14. Westduitse produktie van gesteriliseerde bonen en importen uit diverse landen	25
15. Export van gedroogde bonen naar diverse landen	26
16. Importen van gesteriliseerde en ingevroren bonen in Nederland	26
17. Ontwikkeling beschikbare hoeveelheden geconserveerde slabonen in Nederland per hoofd der bevolking	28
18. Totaal verbruik/beschikbaar en binnenlandse produktie in kg per hoofd der bevolking en zelfvoorzieningsgraad	29
19. Belangrijkste uitgangspunten van 4 typeberekeningen	32
20. Kosten per ha en per 100 kg produkt	34
21. Specificatie van de kosten van duurzame produktiemiddelen per ha	35
22. Directe man-, paarde- en trekkeruren per ha	35
23. Specificatie van directe kosten van bewerking per ha	36
24. Specificatie van materiaalkosten per ha	36
25. Specificatie hoeveelheden meststoffen en kg zuiver per ha	37
26. Specificatie van afleveringskosten per ha	38
27. Specificatie van overige kosten per ha	38
28. De rentabiliteit per ha en het arbeidsinkomen per ha en per uur	40
29. Saldi per ha	41
30. Gecorrigeerd saldo type IV in vergelijking met saldi op L.E.I.-akkerbouwbedrijven in het consulentenschap Zevenbergen	42
31. Kosten per ha en per 100 kg produkt (voorcalculatie 1968)	44
32. Rentabiliteit (voorcalculatie 1968)	45

INHOUD DER BIJLAGEN

	Blz.	
I	Oppervlakte slabonen (stok + stam) open grond (ha)	52
II	Fysiske opbrengsten, prijzen en geldopbrengsten per ha	53
III	Binnenlandse produktie van slabonen (inclusief teelt onder glas) en import	54
IV	Import van verse slabonen naar land van herkomst	55
V	Bestemming van de beschikbare hoeveelheden slabonen (= totale binnenlandse produktie inclusief glasteelt + import)	56
VI	Export van verse slabonen naar diverse landen	57
VII	Westduitse produktie en import van verse slabonen	58
VIII	Aankoop door Nederlandse industrie	59
IX	Industriële verwerking van verse slabonen	60
X	Export verduurzaamde slabonen	61
XI	Export van gesteriliseerde bonen naar diverse landen	62
XII	Export van gedroogde bonen naar diverse landen	63
XIII	Importen van gesteriliseerde bonen uit diverse landen en van ingevroren bonen totaal	64
	Toelichting op de berekeningen (bijlagen XIV, XV, XVI en XVII)	65
XIV	Type I De teelt voor de veiling voor vers gebruik	65
XV	Type II De teelt op contract via de veiling (handgeplukt, hoofdgewas)	69
XVI	Type III De teelt op contract via de veiling (handgeplukt, nagewas)	73
XVII	Type IV De teelt op contract via een commissionair (machinaal geplukt, hoofdgewas)	77
XVIII	Herberekening saldi van type IV (ter vergelijking met saldi van andere landbouwgewassen in het consulentenschap Zevenbergen, boekjaar 1965/66)	81
XIX	Vergelijking saldi stamslabonen met saldi van andere landbouwgewassen in het consulentenschap Zevenbergen	82

FIGUREN

1	Relatie veilingaanvoer en veilingprijs	13
2	Relatie ha slabonen en brutogeldopbrengst in gld per ha	15

Woord vooraf

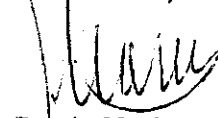
De laatste jaren worden groentegewassen niet uitsluitend - zoals in het verleden - op tuinbouwbedrijven geteeld, maar wordt ook op verscheidene landbouwbedrijven de groenteteelt uitgeoefend. Aanvankelijk was dit alleen het geval op arbeidsintensieve kleine landbouwbedrijven, momenteel doet zich echter ten aanzien van de groenteteelt een verschuiving voor van kleine bedrijven naar grote gemengde- en akkerbouwbedrijven, speciaal wat betreft de gewassen welke machinaal geoogst kunnen worden. De teelt van groentegewassen op landbouwbedrijven is meestal contractteelt voor de verwerkende industrie. Dit is ook het geval met stamslabonnen.

In verband met deze ontwikkeling zijn voor 4 teeltwijzen berekeningen opgezet voor stamslabonnen, met het doel per teeltwijze het kostenniveau, de kostenstructuur en de rentabiliteit in 1966 na te gaan. Aangezien het kostenpeil in de afgelopen jaren sterk stijgt, is ook een voorcalculatie gemaakt voor het oogstjaar 1968. De berekeningen zijn gebaseerd op gegevens uit enquêtes alsmede uit arbeids- en opbrengstenadministraties van 21 bedrijven in West-Noordbrabant, waarvan de adressen door de Rijks-tuinbouwvoorlichtingsdienst werden verschaft.

Behalve bovengenoemde bedrijfseconomische aspecten, is ook de ontwikkeling van de produktie en de afzet van dit produkt in beschouwing genomen.

Het onderzoek is uitgevoerd door R. Andringa van de afdeling Bedrijfs-Economisch Onderzoek Landbouw in samenwerking met Ir. D. Meijaard van de afdeling Tuinbouw.

De Directeur,

(Dr. A. Maris)

's-Gravenhage, april 1968

Woord vooraf

De laatste jaren worden groentegewassen niet uitsluitend - zoals in het verleden - op tuinbouwbedrijven geteeld, maar wordt ook op verscheidene landbouwbedrijven de groenteteelt uitgeoefend. Aanvankelijk was dit alleen het geval op arbeidsintensieve kleine landbouwbedrijven, momenteel doet zich echter ten aanzien van de groenteteelt een verschuiving voor van kleine bedrijven naar grote gemengde- en akkerbouwbedrijven, speciaal wat betreft de gewassen welke machinaal geoogst kunnen worden. De teelt van groentegewassen op landbouwbedrijven is meestal contractteelt voor de verwerkende industrie. Dit is ook het geval met stamslabonen.

In verband met deze ontwikkeling zijn voor 4 teeltwijzen berekeningen opgezet voor stamslabonen, met het doel per teeltwijze het kostenniveau, de kostenstructuur en de rentabiliteit in 1966 na te gaan. Aangezien het kostenpeil in de afgelopen jaren sterk stijgt, is ook een voorcalculatie gemaakt voor het oogstjaar 1968. De berekeningen zijn gebaseerd op gegevens uit enquêtes alsmede uit arbeids- en opbrengstenadministraties van 21 bedrijven in West-Noordbrabant, waarvan de adressen door de Rijks-tuinbouwvoorlichtingsdienst werden verschaft.

Behalve bovengenoemde bedrijfseconomische aspecten, is ook de ontwikkeling van de produktie en de afzet van dit produkt in beschouwing genomen.

Het onderzoek is uitgevoerd door R. Andringa van de afdeling Bedrijfs-Economisch Onderzoek Landbouw in samenwerking met Ir. D. Meijaard van de afdeling Tuinbouw.

De Directeur,

(Dr. A. Maris)

's-Gravenhage, april 1968

Inleiding

Doel en opzet van het onderzoek

Verschillende groentegewassen, die in het verleden alleen op tuinbouwbedrijven werden verbouwd, komen thans ook voor op landbouwbedrijven. Een uitbreiding of/en gedeeltelijke verplaatsing van deze gewassen is een gevolg van een toenemende vraag naar geconserveerde groenten, vooral ter aanvulling van het assortiment in de winter. Dit is ook het geval met slabonen.

Van deze ontwikkeling is in hoofdstuk I een beschrijving gegeven. Daarbij is aandacht geschonken aan de verbouwde arealen, de landelijke productie, de importen en de bestemming van bonen gedurende een aantal jaren. De productie geschiedt op verschillende wijzen. Onderscheiden kunnen worden:

- I De teelt voor de veiling (Bestemming hoofdzakelijk verse consumptie).
Dit geschiedt hoofdzakelijk op opengrondstuinbouwbedrijven en kleine gemengde land/tuinbouwbedrijven. Deze bonen worden in meer dan één keer met de hand geplukt en in betrekkelijk kleine partijtjes tegelijk afgeleverd aan de veiling. Vrijwel altijd worden de bonen als hoofdgewas geteeld. Slechts zelden wordt nog een nagewas geteeld.
- II De teelt op contract via de veiling, hoofdgewas (Bestemming industriële verwerking)
Ook deze bonen worden op opengrondstuinbouwbedrijven en gemengde land/tuinbouwbedrijven geteeld, echter in verhouding iets meer op de laatste dan op de eerste. Het contract heeft min of meer een collectief karakter omdat de veilingen voor de leden onderhandelen en dikwijls de contracten mede ondertekenen. Ook deze bonen worden geplukt met de hand, doch deze pluk wordt in één keer verricht, waardoor grotere partijen in één keer kunnen worden geleverd. Slechts zelden wordt nog een nagewas geteeld. Deze teelt loopt echter de laatste jaren sterk terug, zo zelfs dat deze in 1967 nog van slechts geringe betekenis was.
- III De teelt op contract via de veiling, nagewas (Bestemming industriële verwerking)
Hiervoor geldt hetzelfde als bij de teelt op contract via de veiling, hoofdgewas, behoudens dat deze bonen na een voorgewas worden gezaaid, in de regel na spinazie.
- IV De teelt op contract op grote landbouwbedrijven (Bestemming industriële verwerking)
Deze bonen worden geteeld op grote gemengde of akkerbouwbedrijven en rechtstreeks gecontracteerd door een fabrikant of door bemiddeling van een teeltcommissienair. De bonen worden machinaal

geogst. Dit geschiedt door de commissionair of fabrikant.

Van deze 4 teeltwijzen zijn voor 1966 per teeltwijze typeberekeningen opgezet, waarbij de kosten per ha en per 100 kg produkt zijn bepaald. De doelstelling hiervan was geïnformeerd te worden omtrent de onderlinge concurrentiepositie.

Verder is de rentabiliteit bepaald, vooral met het doel een indruk te verkrijgen omtrent het arbeidsinkomen per gewerkt uur bij de diverse teeltwijzen, terwijl het saldo van opbrengsten minus kosten van de teelt op grote landbouwbedrijven is vergeleken met die van andere gewassen.

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van gegevens van 21 bedrijven in West-Noordbrabant, een gebied waar de bonenteelt in al zijn verscheidenheid voorkomt. De gegevens werden verkregen door middel van arbeids- en opbrengstennotities en enquêtes.

Om ook een inzicht te verkrijgen omtrent de waarschijnlijke uitkomsten in 1968 is voor dit jaar een voorcalculatie gemaakt. Daarbij is uitgegaan van een vermoedelijk prijspeil in 1968 en een gemiddeld productieniveau 1959 t/m 1966.

Tenslotte was het op grond van al deze gegevens en berekeningen mogelijk bepaalde verwachtingen te opperen omtrent uitbreidingsmogelijkheden, inkrimping of handhaving van de diverse teelten in de toekomst.

HOOFDSTUK I

Omvang van de teelt . import. export. bestemming en verbruik

§ 1. De ontwikkeling van de oppervlakte slabonen, opbrengsten en veilingprijzen

De oppervlakte slabonen is in ons land nooit van zo grote omvang geweest. Door de jaren heen bedroeg deze na de 2e wereldoorlog ongeveer 6% van de totale oppervlakte opengrondsgroenten.

In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling in de laatste jaren.

Tabel 1. Oppervlakten slabonen in ha 1)

Jaren	Totaal	Niet op contract	Op contract			Procent op contract	In % van contractteelt	
			totaal	via veilingen	niet via veilingen		via veilingen	niet via veilingen
1950	2890	2890	-	-	-	-	-	-
1951/54	2600	2600	-	-	-	-	-	-
1955/58	2610	2460 2)	150 2)	150 2)	-	6 2)	100	-
1959	2430	1870	560	190	370	23	33	67
1960	2520	1780	740	300	440	29	34	66
1961	3530	2420	1120	290	820	32	30	70
1962	3200 2)	2050	1150	370	780	36	32	68
1963	3530	2320	1210	430	780	34	33	67
1964	3170	1820	1350	570	780	42	43	57
1965	2310	1460	850	180	670	37	21	79
1966	2680	1540	1140	110	1030	42	10	90
1967	3130	1440	1690	40	1650	54	2	98

1) Afgerond op 10 ha; voor authentieke cijfers zie bijlage I.

Bron: C.B.S. Maandstatistiek van de Landbouw. Julitellingen. Soms aangeduid als stok- + stamslabonen, slabonen, sperciebonen of stamslabonen.

2) Schatting.

Hoewel de nomenclatuur bij het C.B.S. in de loop der jaren wisselde, kan worden aangenomen dat bij deze oppervlakten vrijwel steeds stokslabonen zijn inbegrepen. In de praktijk zijn deze ook moeilijk te scheiden, terwijl de cijfers toch met inbegrip van stokslabonen wel een tendentie weergeven van de totale ontwikkeling van stamslabonen.

In de jaren '50 schommelde de oppervlakte van + 2100 tot + 3000 ha, met een gemiddelde van + 2600 ha. Na 1960 nam de oppervlakte, als gevolg van de uitbreiding van de contractteelt aanvankelijk toe, nl. tot + 3200 à 3500 ha. Daarna had in 1965 evenwel een inkrimping plaats tot ongeveer het peil in de jaren '50. Uit de laatst verkregen telling is gebleken dat in 1967 de oppervlakte weer is gestegen tot het peil in 1964.

Als een gevolg van een toenemende vraag naar conservenprodukten ontstonden er in het begin van de jaren '50 reeds moeilijkheden bij de grondstofvoorziening van de fabrieken. Deze werden vooral veroorzaakt doordat de destijds bestaande teelt- en afzetregelingen vrijwel geen gelegenheid boden om op een andere wijze dan via de veiling in de grondstoffenbehoefte te voorzien.

De industrie was in die tijd nl. vrijwel geheel aangewezen op de veelal sterk schommelende veilingaanvoeren. Hierdoor was het moeilijk een regelmatig aanbod te verkrijgen. Bovendien was het in tijden van een gering aanbod niet steeds mogelijk goedkoop in te kopen. Daardoor was het moeilijk buitenlandse concurrentie het hoofd te bieden, omdat het in andere landen wel mogelijk was grondstoffen op andere wijze, nl. door contractteelt, te verkrijgen. Wel bestond in ons land reeds de mogelijkheid via de veilingen contracten af te sluiten bij de tuinders, maar wegens gebrek aan belangstelling van tuinderszijde werden toen nog weinig contracten afgesloten. In verband daarmee kwam in 1955/56 een regeling tot stand, waardoor onder bepaalde voorwaarden en in beperkte mate teeltvergunningen konden worden verstrekt aan landbouwers voor contractteelt, uitsluitend voor levering aan de industrie.

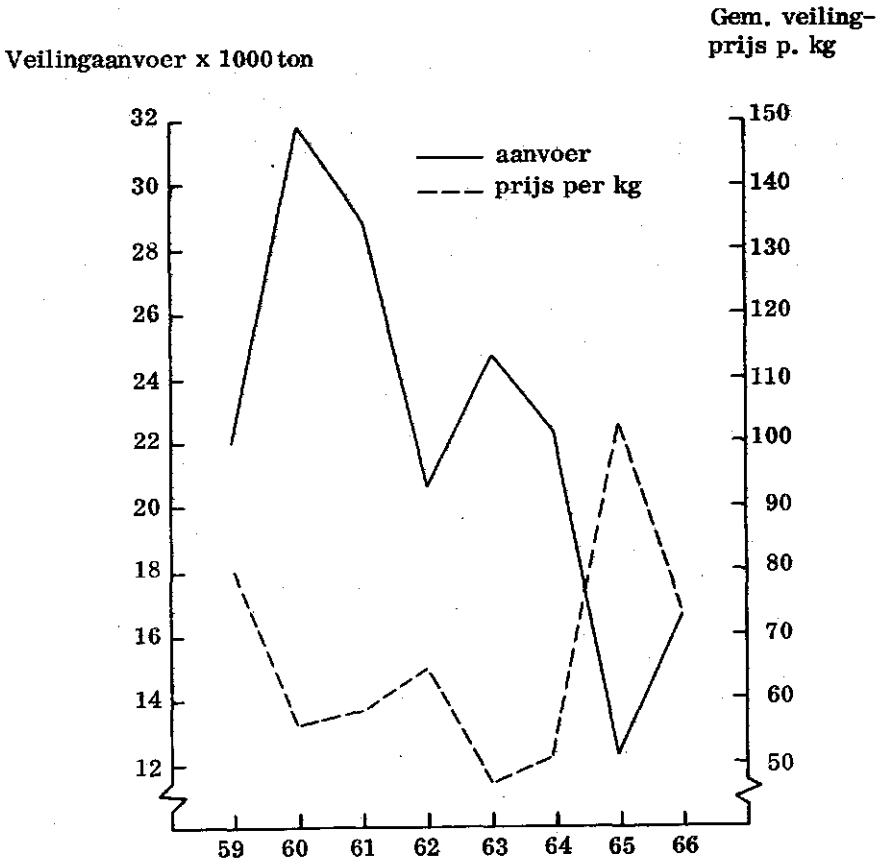
Maar ook hiermede was nog niet voldoende expansie gegeven, zodat in 1958 door het Produktschap voor Groenten en Fruit werd besloten dat met ingang van 1959 de contractteelt voor spinazie en bonen niet meer aan teeltvergunningen gebonden zou zijn. Dit was de oorzaak dat de arealen stamslabonen tot 1964 werden uitgebreid. De inzinking daarna was een gevolg van het feit dat de toeneming van de industriële productie sterker was opgevoerd dan de vraag was toegenomen. Dit gold trouwens ook voor andere groentesoorten. In 1966 lag het areaal gecontracteerde bonen echter reeds bijna weer op het peil van 1962, terwijl in 1967 nog meer is gecontracteerd.

Aanvankelijk werd in 1959 ongeveer 1/3 van de oppervlakte gecontracteerd via de veilingen. Deze bonen werden ondergebracht bij tuinders of kleine landbouwbedrijven, waar het meestal om kleine oppervlakten gaat. Deze bonen worden met de hand geplukt. De laatste jaren wordt echter hoe langer hoe meer rechtstreeks of via een commissionair, nl. op grotere landbouwbedrijven, gecontracteerd. Dit is mede een gevolg van de mogelijkheid dat thans met redelijke resultaten machinaal geoogst kan worden. Wel wordt door de industrie een belangrijk hogere prijs voor handgeplukte bonen geboden, doch deze prijs kan weer niet concurreren met de gemiddelde veilingprijzen. Bovendien kan de pluk voor levering aan de veiling voor vers gebruik beter gespreid worden. Hierdoor is de belangstelling van tuinders en kleine boeren voor contractteelt afgenomen. In 1967 bedroeg de oppervlakte nog slechts 2% van alle gecontracteerde bonen. Het areaal liep van + 570 ha in 1964 terug tot + 40 ha in 1967.

De teelt voor de veiling nam, als gevolg van geringer aankopen van de

industrie na 1961 geleidelijk af. Tengevolge van een geringere afneming was het aanbod in deze jaren te hoog voor hoofdzakelijk alleen voorziening van de behoefte aan bonen voor vers gebruik. De gemiddeld op de veiling ontvangen prijs lag daardoor aan de lage kant en de rentabiliteit liet te wensen over. In 1965 waren de fysieke opbrengsten laag en het aantal ha was gedaald tot + 1460 ha. Hierdoor was het totale aanbod belangrijk geringer dan voorgaande jaren. De gemiddelde veilingprijs liep daardoor op tot f 103,40 per 100 kg. Niettegenstaande de lage fysieke opbrengsten per ha werden hiermede in dat jaar toch redelijke geldopbrengsten per ha verkregen. De reactie daarop komt tot uiting in een uitbreiding van de oppervlakte in 1966. De gemiddelde prijs heeft trouwens ook in voorgaande jaren gereageerd op de veilingaanvoeren zoals uit figuur 1 blijkt.

Figuur 1. Relatie veilingaanvoer en veilingprijs

Aanvoeren: inclusief glasbonen.

Prijs : inclusief glasbonen, exclusief doordraaivergoeding.

Ook komt in deze grafiek duidelijk het verloop van de veilingaanvoer tot uiting. De aanvoer bedroeg in 1965/66 nog slechts ongeveer de helft van de aanvoeren in 1959/60.

De aanvoeren zijn afhankelijk van de fysieke opbrengsten per ha en het areaal dat wordt verbouwd. In tabel 2 wordt daarom een overzicht gegeven van het verloop van de gemiddelde fysieke opbrengsten per ha, terwijl ook de gemiddelde veilingprijzen en de gemiddelde berekende brutopbrengsten (in gld) per ha worden vermeld.

Tabel 2. Fysieke opbrengsten per ha, gemiddelde veilingprijzen per 100 kg en brutogeldopbrengsten per ha

	Fysieke opbrengsten per ha x 1000 kg				Gem. veilingprijs 3)	Gem. brutogeldopbrengst veilingbonen per ha 3)
	alle bonen grond 1)	volle gronds- gel.a. veiling	contract via veiling 2)	contract niet via veiling 2)		
1950	14,8	14,8	-	-	21,60	3200
1951/54	9,6	9,6	-	-	51,80	4700
1955/58	11,7	11,7	11,0	-	53,40	6000
1959	10,8	11,4	10,0	8,0	80,10	9500
1960	15,6	16,9	14,0	12,0	55,80	9400
1961	11,2	11,5	12,0	10,0	57,60	6600
1962	10,8	12,1	10,0	9,0	64,00	7700
1963	11,1	11,1	11,0	11,0	47,40	5100
1964	11,2	12,3	11,0	11,0	50,70	5700
1965	8,0	7,6	8,0	8,0	103,40	7900
1966	9,6	9,7	10,0	9,5	73,00	7100
Gem. 1959/66	11,0	11,6	10,8	9,8	66,50	7400

1) Berekend uit: Oppervlakten zie tabel 1 en aangevoerde hoeveelheden zie tabel 3.

2) Geraamd door het C.B.T.

3) Inclusief van onder glas geteelde bonen en exclusief vergoedingen doorgedraaide bonen (laatste kolom = Fysieke opbrengst x prijs). Zie ook bijlage II.

Hieruit valt duidelijk het fluctuerend verloop van de fysieke opbrengsten waar te nemen. Er is ook niet een stijgende fysieke opbrengst in de loop der jaren te constateren, zoals dat bij verschillende andere gewassen het geval is.

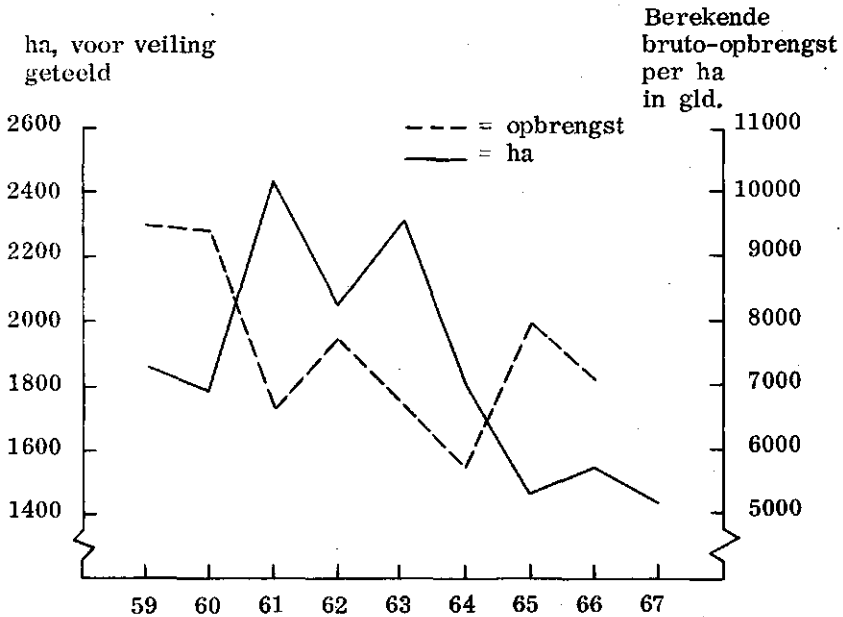
De gemiddelde opbrengsten waren het hoogst bij de geveilde bonen. Dit wordt mede veroorzaakt door een langere en gespreide plukperiode. De bonen op contract niet via de veiling en machinaal geplukt worden door het C.B.T. lager geraamd dan die welke via de veiling worden gecontracteerd en met de hand worden geplukt. In de regel wordt echter een toeslag van

$\pm 10\%$ verleend voor verliezen bij machinaal oogsten. Telt men deze 10% er bij, dan liggen de opbrengsten gemiddeld op $\pm 10,8$ ton, dus gelijk aan de met de hand geplukte en op contract geteelde bonen.

Opgemerkt moet worden dat de in tabel 2 genoemde prijzen betrekking hebben op alle geveilde bonen, dus inclusief de onder glas geteelde bonen maar exclusief vergoedingen bij doordraaien. Daarom geven deze cijfers niet de prijzen en de geldopbrengsten aan van in de open grond geteelde bonen. Daar de onder glas geteelde bonen en doorgedraaide partijen slechts een gering percentage uitmaken van de totale aanvoer is met de in tabel 2 genoemde cijfers wel een tendentie van de ontwikkeling weer te geven. Niettemin, de cijfers geven een min of meer geflatteerd beeld. Dit is echter bij elk jaar het geval, zodat min of meer wel een indruk kan worden gegeven van de invloed van de geldopbrengsten per ha op de geteelde oppervlakte in een volgend jaar.

Dit wordt weergegeven in figuur 2.

Figuur 2. Relatie ha slabonen en brutogeldopbrengst in gld per ha

ha = vollegrondsbonen geleverd aan veiling.

bruto-opbrengst = vollegrondsbonen x prijs van alle bonen (incl. glas, excl. vergoeding).

Niettegenstaande het feit dat bij het bepalen van de geldopbrengst per ha gemiddelde prijzen van alle bonen zijn gehanteerd is hiermede aan te tonen dat de omvang van de teelt vrij sterk wordt beïnvloed door de opbrengsten in een voorgaand jaar, m.a.w. men teelt min of meer achter de markt aan.

De oppervlakte bestemd voor de veiling is, zij het met schokken, in de loop der jaren sterk afgenomen. Dit is zoals reeds eerder is opgemerkt vooral een gevolg van het feit dat de industrie minder af is gaan nemen, maar ook doordat de importen voor verse consumptie geleidelijk aan toenemen. De kans bestaat dat de oppervlakte voor de veiling geteelde bonen verder zal afnemen en de contractteelt nog zal toenemen. Hierop wordt in de volgende hoofdstukken nader ingegaan.

§ 2. De ontwikkeling van de binnenlandse produktie en de importen

Om een inzicht te geven in de totale beschikbare hoeveelheid wordt in tabel 3 een overzicht gegeven van de eigen produktie van slabonen van de volle grond + onder glas en van de importen. Tevens wordt aangegeven op welke wijze de eigen produktie tot stand kwam.

Tabel 3. Binnenlandse produktie en import

	Totaal beschik- baar x 1000 ton	Aanvoer in procenten van beschikbaar				totale import binnenl. produk- ten	Per- cent. op con- tract van binnenl. prod.	
		niet op contract	op contract via vei- ling	niet via veiling	to- taal			
1950	43,7	100	-	-	-	100	0	-
1951/54	25,5	98	-	-	-	98	2	-
1955/58	34,0	86	5	0	5	91	9	6
1959	28,5	78	6	11	17	94	6	18
1960	44,2	70	7	14	21	91	9	23
1961	47,8	60	7	18	25	85	15	29
1962	46,7	44	10	22	32	76	24	42
1963	58,7	42	8	19	27	69	31	39
1964	53,8	41	12	16	28	68	32	40
1965	36,3	34	4	16	20	54	46	38
1966	50,7	33	2	19	21	54	46	39

Bron: Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen.

Opmerking: Volledige cijfers zie bijlage III.

Bij beschouwing van dit overzicht zijn enkele ontwikkelingen af te leiden. De aanvoer van bonen niet op contract liep in de loop der jaren aanzienlijk terug, maar de aanvoer via contractteelt, aanvankelijk alleen via de veiling maar later in toenemende mate via rechtstreekse contracten,

nam sterk toe, zodanig zelfs dat de totale binnenlandse produktie in de jaren 1960-1964 belangrijk groter was dan in het verleden. In 1965 trad evenwel een stagnatie op. Niet alleen werd minder uitgezaaid, doch de fysieke opbrengsten waren ook laag, zodat de binnenlandse produktie in dat jaar slechts ongeveer de helft bedroeg van de produktie in 1964.

Opmerkelijk is de ontwikkeling van de import. Deze steeg zeer sterk, nl. ongeveer tot de helft van de totaal beschikbare hoeveelheid, m.a.w. de importen waren bijna even groot als de eigen produktie, maar ook in de jaren daarvoor was de import reeds zeer groot. In 1963 en 1964 omvatten deze reeds meer dan 30% van de totaal beschikbare hoeveelheid. Deze bonen waren hoofdzakelijk uit België afkomstig en werden grotendeels door de industrie aangekocht of aldaar op contract geteeld.

In tabel 4 wordt een overzicht gegeven van de herkomst der importen.

Tabel 4. Import van verse bonen en land van herkomst

Jaren	Totale importen x 1000 ton	In procenten van totaal		Overige landen
		België + Luxemburg	Italië	
1950	0	-	-	-
1951/54	0,5	35	25	40
1955/58	2,9	50	48	2
1959	1,6	33	63	4
1960	4,0	84	16	0
1961	7,2	88	12	0
1962	11,4	87	13	0
1963	18,2	87	13	0
1964	17,1	95	4	1
1965	16,6	91	6	3
1966	23,3	89	9	2

Bron: Maandstatistiek In-, uit- en doorvoer C.B.S.

Opmerking: Volledige cijfers zie bijlage IV.

De importen uit België liepen op van + 500 ton in 1959 tot + 20800 ton in 1966. De Italiaanse importen stegen veel minder, nl. van + 1000 ton in 1959 tot 2100 ton in 1966. Deze hebben hoofdzakelijk betrekking op primeurs en worden geïmporteerd in perioden wanneer in ons land de aanvoer van verse bonen nog gering is.

§ 3. De bestemming van de beschikbare bonen

In tabel 5 wordt een overzicht gegeven welke bestemming de in tabel 3 genoemde beschikbare slabonen in de loop der jaren kregen.

Tabel 5 - zie blz. 18.

Tabel 5. Bestemming van de beschikbare verse bonen (x 1000 ton)
(eigen produktie + import)

Jaren	Totaal beschikbaar	In procenten van totaal beschikbaar			
		binnenlands vers ver- bruik	industrie	export	doordraai
1950	43,7	51	30	2	17
1951/54	25,5	57	35	7	1
1955/58	34,0	44	49	4	3
1959	28,5	55	38	7	-
1960	44,2	42	55	3	0
1961	47,8	40	55	5	0
1962	46,7	35	49	6	0
1963	58,7	32	59	3	6
1964	53,8	33	61	4	2
1965	36,3	40	59	1	-
1966	50,7	37	60	3	0

Bron: Produktienota's Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen (inclusief van glasteelt); (exclusief vrije handel).

1) Volgens Produktiestatistieken van het C.B.S. = 34510 x 1000 kg.

Opmerking: Volledige cijfers zie bijlage V.

a. Het binnenlands verbruik

Zoals uit tabel 5 blijkt wisselt het totale vers verbruik van jaar tot jaar. Primair is dit een gevolg van het jaarlijks verschillend aanbod. Voor 1960 was het aanbod praktisch alleen afkomstig uit het binnenland, doch daarna stegen de importen aanzienlijk bij een dalend verbruik van binnenlandse bonen. Dit moge blijken uit tabel 6.

Tabel 6 - zie blz. 19

Hieruit kan worden geconcludeerd dat het totale verbruik door de jaren heen niet veel wijzigde. Wel wordt de indruk verkregen dat het totale verbruik in de jaren '60 iets hoger lag dan in de jaren '50. De laatste 6 jaren bestond het totale verbruik voor $\frac{1}{3}$ uit geïmporteerde bonen. Dit aandeel is de laatste jaren vrij constant.

Een interessante vraag is nu hoe de ontwikkeling van het totale verbruik van verse bonen per hoofd der bevolking is geweest.

In tabel 7 wordt hiervan een indruk gegeven.

Tabel 7 - zie blz. 19

Het verbruik per hoofd der bevolking is blijkens deze tabel vrijwel gelijk gebleven, hoewel wanneer 1950 buiten beschouwing wordt gelaten de consumptie in de jaren '60 iets hoger lag dan in de jaren '50. Van een vermindering als gevolg van vergroting van de conservenproduktie is

echter geen sprake, zoals wel eens wordt verondersteld. Wel is de laatste jaren een groter gedeelte afkomstig uit importen zoals uit tabel 6 is gebleken. Deze importen hebben vaak plaats voor en na het seizoensvollegronds aanbod. Daardoor is het verbruik meer gespreid over een langere periode.

Tabel 6. Herkomst van vers geconsumeerde bonen (x 1000 ton)

Jaren	Binnenland 1)	Import	Totaal	Totaal	In % van totaal	
				50/58 = 100	binnen- land	import
1950	22,0	0	22,0	142	100	0
1951/54	14,0	0,5	14,5	94	97	3
1955/58	12,1	2,9	15,0	97	81	19
1959	14,2	1,6	15,8	102	90	10
1960	15,5	3,0	18,5	119	84	16
1961	13,9	5,2	19,1	123	73	27
1962	10,1	6,4	16,3	105	61	39
1963	12,3	6,2	18,5	119	66	34
1964	13,1	4,6	17,7	114	74	26
1965	9,0	5,6	14,6	94	71	39
1966	12,1	6,8	18,9	122	64	36

1) Inclusief glasteelt.

Bron: Volgens ramingen van het C.B.T.

Tabel 7. Berekend kg vers verbruik per hoofd der bevolking per kalenderjaar

Jaren	kg 1)	5 j. voortschr. gemiddelde	Jaren	kg 1)	5 j. voortschr. gemiddelde
1950	2,18		1959	1,39	1,50
1951	1,56		1960	1,61	1,53
1952	1,61	1,55	1961	1,64	1,51
1953	1,58	1,42	1962	1,38	1,53
1954	0,81	1,32	1963	1,55	1,44
1955	1,53	1,26	1964	1,46	1,42
1956	1,06	1,26	1965	1,19	
1957	1,25	1,37	1966	1,52	
1958	1,63	1,39			

1) Inclusief glasbonen.

b. De exporten

De export van verse slabonen was in verhouding tot andere bestemmingen van geringe betekenis (zie tabel 5). Toch varieerde de hoeveelheid in de loop der jaren nog van + 500 tot + 2600 ton. Daarvan was West-Duitsland de grootste afnemer zoals uit tabel 8 moge blijken.

Tabel 8. Export van verse slabonen naar diverse landen(x 1000 ton)

Jaren	Totaal	In % van totaal		
		België + Lux.	West- Duitsl.	Zwitser- land
1950	1,0	-	1,0	-
1951/54	1,9	0,9	0,8	0,2
1955/58	1,1	0,3	0,7	0,1
1959	1,8	0,6	1,2	-
1960	1,3	0,1	1,1	0,1
1961	2,3	0,2	2,0	0,1
1962	2,6	-	2,6	-
1963	1,7	-	1,7	-
1964	2,1	-	2,1	-
1965	0,5	0,1	0,4	-
1966	1,5	0,3	1,1	-

Bron: Produktennota's van het C.B. van de Tuinbouwveilingen.

Opmerking: Voor volledig overzicht zie bijlage VI.

Behalve West-Duitsland nam ook België soms nog wat af, terwijl van de overige landen Zwitserland het belangrijkste was. (Zie bijlage VII). West-Duitsland is dus het belangrijkste exportland. In verhouding tot andere landen is onze export van verse bonen naar dit land evenwel gering. Dit blijkt uit de cijfers in tabel 9, waarin de in Duitsland gefImporteerde hoeveelheden uit Nederland, Italië en België van 1958 af worden vermeld en tevens de eigen Westduitse produktie om een indruk te geven van de verhouding eigen produktie en importen uit deze landen in dat land.

Tabel 9. Import van verse bonen in W.-Duitsland, en eigen produktie (x 1000 ton)

Jaren	Uit Nederland	Uit Italië juni + juli	Uit België	Ha ge- teeld	Eigen pro- duktie	Produktie per ha
1958	1,5	9,8	-	5800	55,0	9,5
1959	1,3	7,8	-	5000	31,9	6,4
1960	1,1	9,1	-	5600	52,6	9,5
1961	2,0	11,1	1,2	6700	56,8	8,5
1962	2,6	10,5	1,2	7500	56,9	7,6
1963	1,7	10,7	2,0	7800	79,5	10,2
1964	2,1	12,1	3,3	8400	79,1	9,4
1965	0,4	6,2	3,0	6000	51,3	8,0
1966	1,2	7,1	3,5	8000	81,2	10,2

Bron: Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen. Zie ook bijlage VII.

Hieruit blijkt dat Italië de grootste importeur van verse slabonen in West-Duitsland is. Dit geschiedt altijd grotendeels voordat de Duitse bonenoogst begint. Deze bonen zijn alleen bestemd voor vers verbruik.

Wat de eigen produktie betreft kan worden waargenomen dat de arealen tot 1964 voortdurend toenamen, met een sterk stijgende eigen produktie. In de jaren dat de produktie het grootst was, was ook de import het grootst. Dit heeft geleid tot een minder bevredigende prijsvorming. Vermoedelijk is daardoor evenals in Nederland de produktie in 1965 gekrompen. In 1966 had weer een flinke uitbreiding plaats.

Ondanks de geringe produktie waren de importen in 1965 ook geringer, vermoedelijk een gevolg van voorraadvorming van geconserveerde bonen. In 1966 nam de import echter weer toe, niettegenstaande een zeer grote eigen produktie.

c. Industriële bestemming

De industrieel verwerkte quanta namen in de loop der jaren steeds toe. Dit was vooral in 1959 het geval, toen de contractteelt werd uitgebreid en de importen werden vergroot. Van de totaal beschikbare hoeveelheid bleek de laatste jaren 50 à 60% voor de industrie te worden bestemd.

Hoewel in 1965 aanzienlijk minder werd verwerkt dan in de voorgaande jaren als gevolg van ophoping van voorraden, namen de verwerkte hoeveelheden in 1966 weer toe.

In tabel 10 wordt volledigheidshalve nog een overzicht gegeven, op welke wijze de industrie in haar behoefte aan grondstoffen heeft voorzien.

Tabel 10. Wijze van grondstoffenvoorziening bij de industrie van slabonen (x 1000 ton)

Jaren	Totaal verwerkt	In procenten van totaal verwerkt			
		via veilingklok	contract via veiling	contract buiten veiling	import
1950	13,2	100	-	-	0
1952/54	9,0	100	-	-	0
1955/58	16,8	87	13	-	0
1959	10,9	56	15	29	0
1960	24,2	57	13	26	4
1961	26,1	47	13	32	8
1962	27,7	29	17	36	18
1963	34,8	20	14	32	34
1964	33,0	17	19	26	38
1965	21,2	13	7	28	52
1966	30,3	10	4	31	54
1967					

Bron: C.B.T. Zie ook bijlage VIII.

Hieruit blijkt, dat hoe langer hoe minder via de veilingklok werd ingekocht, verder dat de gecontracteerde hoeveelheden via de veiling na 1964

terugliepen. In 1966 waren deze aankopen teruggelopen tot een onbetekende hoeveelheid. Volgens tabel 1 is in 1967 de oppervlakte hiervan nog verder ingekrompen. De contractteelt buiten de veiling nam in 1966 weer toe en blijkt tabel 1 nam het areaal in 1967 wederom toe met 620 ha oftewel met 58%. De importen stegen zodanig, dat in 1966 meer dan de helft van de verwerkte bonen werden betrokken uit het buitenland. Volgens verkregen inlichtingen zijn de importen voor industriële verwerking echter in 1967 ingekrompen. Voor nadere informatie omtrent de wijze van verwerking wordt verwezen naar § 4.

§ 4. De wijze van industriële verwerking en de bestemming daarvan

Het is een interessante vraag op welke wijze deze bonen zijn verwerkt en welke bestemming de geconserveerde bonen kregen.

a. Wijze van conserveren

In tabel 11 wordt een overzicht gegeven van de hoeveelheden welke volgens de Produktiestatistieken van het C.B.S. zijn verwerkt en op welke wijze dit geschiedde.

Tabel 11. Industriële verwerking van verse slabonen (x 1000 ton)

Jaren 1)	Totaal verwerkt	In procenten van totaal verwerkt				
		gesteriliseerd	gezouten	ingevroren	gedroogd	op andere wijze
1950	13,2	88	4	2	6	0
1952/54	8,9	73	3	9	15	0
1955/58	16,8	84	1	5	10	0
1959	10,9	82	0	11	6	1
1960	24,2	82	0	10	8	0
1961	26,1	76	1	11	12	0
1962	27,7	75	0	14	11	0
1963	34,8	75	0	15	10	0
1964	34,5 2)	78	1	11	10	0
1965	21,2	86	1	8	5	0
1966	30,3	.	.	.	.	.

1) Kalenderjaar. . = onbekend

2) Volgens Produktennota's C.B. van de Tuinbouwveilingen 33,0 (x 1000 ton). Zie ook bijlage IX.

Bron: C.B.S. Produktiestatistieken Groente- en Fruitverwerkende industrie.

Vooraf de verwerking tot gesteriliseerde bonen nam in de jaren '60 sterk toe. Het verwerken tot gezouten bonen nam af, terwijl er belangrijk

meer werd gedroogd en ingevroren.

Vrijwel steeds hebben de gesteriliseerde bonen 70 à 80% van alle geconserveerde bonen ingenomen. Het aandeel ingevroren bonen steeg, terwijl het aantal gedroogde bonen praktisch gelijk bleef. Al bij al kwam er in de verhouding in de wijze waarop geconserveerd werd weinig verandering, behalve dan dat het zouten thans vrijwel niet meer wordt gedaan. Het komt er op neer dat het steriliseren de belangrijkste wijze van conserveren was en nog steeds is.

b. De export van geconserveerde bonen

De in tabel 11 verwerkte bonen hebben betrekking op kalenderjaren. Daar de produktie in de tweede helft van het jaar valt is het moeilijk aan te geven hoeveel hiervan wordt geëxporteerd, of in het binnenland wordt afgezet, daar dit pas daarna geschiedt. Wel is bekend hoe groot de importen per jaar zijn, doch dit heeft dan voor een groot deel betrekking op in voorgaande jaren geproduceerde en verwerkte bonen. De voorraden kunnen zelfs wel eens buitensporig oplopen, zoals in 1964/65 toen de produktie in voorgaande jaren de vraag daarnaar overtrof. Door de jaren heen zal de afzet ten naaste bij de jaarproduktie van datzelfde jaar of een jaar daarvoor benaderen. Een confrontatie van de produktie en afzet blijft echter een zaak van benadering en is dus niet precies weer te geven.

In tabel 12 wordt een overzicht gegeven van de hoeveelheden geëxporteerde verduurzaamde produkten gedurende '50, '51/54, '55/58 en '59 t/m 1965.

Om een vergelijking te kunnen treffen zijn de verduurzaamde bonen ook omgerekend op basis van vers produkt. Ook dit blijft vanzelfsprekend een benadering, daar hiervoor normen zijn gehanteerd, nl. voor:

gesteriliseerde bonen x	0,65;
ingevroren bonen x	1,25;
gedroogde bonen x	12 .

Tabel 12 - zie blz. 24

De exporten bleken, hoewel met onderbrekingen, voortdurend te zijn toegenomen. Dit geldt voor alle soorten geconserveerde bonen. Ook blijkt na omrekening dat de bonen als gedroogd produkt zeker van zoveel betekenis voor de export zijn als ingevroren bonen. Het gesteriliseerde produkt is echter het grootste exportartikel in deze branche.

Het is van betekenis naar welke landen wordt geëxporteerd en hoeveel. In tabel 13 wordt een overzicht gegeven van de export van gesteriliseerde bonen.

Tabel 13 - zie blz. 24

Evenals van verse bonen is West-Duitsland de laatste jaren de grootste afnemer van gesteriliseerde bonen (blik + glas). De export naar andere landen is zelfs van geringe betekenis. De totale export is, met schommelingen van jaar tot jaar, sinds 1950 sterk gestegen. Nederland nam de laatste jaren tot 1965 een behoorlijk aandeel in van de totale import van

gesteriliseerde groenten in West-Duitsland. Dit wordt weergegeven in tabel 14.

Tabel 12. Geëxporteerde verduurzaamde slabonen(x 1000 kg¹)

Jaren	Gesteriliseerd	Ingevroren	Ge-droogd	Omgerekend op basis van vers			
				totaal	gesteriliseerd	ingevroren	ge-droogd
1950	950	110	40	1190	620	140	430
1951/54	590	420	70	1780	380	520	880
1955/58	1230	330	110	2520	800	410	1310
1959	1330	330	140	2920	870	410	1640
1960	3350	400	130	4250	2180	500	1570
1961	1450	990	140	3870	940	1240	1690
1962	4500	1800	210	7720	2930	2260	2530
1963	3410	1500	310	5660	2210	1880	1570
1964	6940	1700	270	9870	4510	2120	3240
1965	5440	1210	200	7470	3540	1520	2410
1966	+ 8650 1)	1919	251	+ 11030 1)	+ 5620	2400	3010

1) Geraamd.

Bron: C.B.S. Maandstatistiek In-, uit- en doorvoer.
Opmerking: Authentieke cijfers zie bijlage X.

Tabel 13. Export van gesteriliseerde bonen naar diverse landen

Jaren	Totaal x 1000 kg	In procenten van totaal			
		West-Duitsland	Verenigd Koninkrijk	België Luxemburg	(Overige 1) landen
1950	950	75	13	...	12
1951/54	590	19	28	8	45
1955/58	1230	30	19	24	27
1959	1330	32	7	35	26
1960	3350	79	1	9	10
1961	1450	55	6	12	27
1962	4500	85	2	5	8
1963	3400	81	2	7	10
1964	6940	92	1	3	4
1965	5440	89	1	4	6
1966	+ 8650 2)	92	1	2	5

1) Hoofdzakelijk overzeese landen.

2) 1966 geraamd.

Opmerking: volledige cijfers zie bijlage XI.

Bron: C.B.S. In-, uit- en doorvoerstatistiek van het C.B.S.

Tabel 14 - zie blz.25.

Tabel 14. Westduitse produktie van gesteriliseerde bonen en importen uit diverse landen

Jaren	Eigen produktie x 1000 ton	Totale produktie	Totaal be- schikbaar	Perc. imp.v. be- schikb.	Perc. importen van totaal			
					Nld.	Bel- gië	Frank- rijk	Ove- rige lan- den
1960	34,7	16,4	51,1	32	16	2	5	77
1961	40,4	7,9	48,3	16	10	11	35	44
1962	37,6	28,6	66,2	43	14	15	33	38
1963	46,7	30,0	76,7	39	9	11	14	66
1964	48,1	23,5	71,6	33	27	18	10	45
1965	31,9	35,5	67,4	53	14	13	5	68
1966	49,0	47,0	96,0	49	17	12	48	23

Bron: Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen Produktennota's.

Voor Nederland C.B.S. In-, uit- en doorvoerstatistiek.

Opmerking: Per land afzonderlijk is niet bekend hoeveel uit Italië, Oost-europese en uit Europese landen wordt geïmporteerd.

De eigen produktie in West-Duitsland nam in de loop der jaren toe, maar deze ontwikkeling stagneerde, evenals in Nederland, in 1965. Dit was een gevolg van zeer grote produkties in 1963 en 1964, waardoor meer dan normale voorraadvorming optrad. De oofst viel in 1965 echter tegen, zodat nog meer dan vorige jaren werd geïmporteerd. Van de totaal beschikbare hoeveelheid was dit 53%, zodat meer werd geïmporteerd dan zelf werd aangemaakt. In 1966 was dit percentage 49%, echter bij een sterk toegenomen eigen produktie.

Van deze importen nam Nederland de laatste jaren meer voor zijn rekening dan enkele jaren geleden, doch er werd een behoorlijke concurrentie ondervonden van België en in 1966 vooral ook van Frankrijk.

In tabel 15 wordt een overzicht gegeven van de uitgevoerde hoeveelheden gedroogde bonen naar diverse landen.

Tabel 15 - zie blz. 26.

Hieruit volgt dat Zwitserland, behoudens in 1965, vrijwel altijd een goede afnemer is geweest. De export naar het Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk en West-Duitsland breidde zich in de loop der jaren uit. De laatste jaren was West-Duitsland de grootste afnemer, nl. $\frac{1}{2}$ de helft werd in dit land afgezet. Het is moeilijk aan te geven hoe de export zich in de komende jaren naar de diverse landen zal ontwikkelen.

Van de ingevroren bonen is het niet mogelijk een indruk te geven naar welke landen deze zijn geëxporteerd omdat dit geheim is.

Tabel 15. Export van gedroogde bonen naar diverse landen

Jaren	Totaal x 1000 kg	In procenten van totaal				Overige
		Zwitser- land	Verenigd Koninkrijk	Oosten- rijk	West- Duitsl.	
1950	40	97	-	-	-	3
1951/54	70	90	3	-	-	7
1955/58	110	64	20	7	4	5
1959	140	17	19	8	50	6
1960	130	36	26	5	31	2
1961	140	26	10	5	44	15
1962	210	27	10	7	53	3
1963	310	23	14	8	52	3
1964	270	20	9	9	57	5
1965	200	7	22	13	45	12
1966	251	22	20	8	46	4

Bron: C.B.S. Maandstatistiek In-, uit- en doorvoer.

Opmerking: Authentieke cijfers zie bijlage XII.

c. De import van gesteriliseerde en bevroren bonen

Nederland exporteert, maar importeert ook verduurzaamde bonen. Uit het beschikbare statistische materiaal is niet volledig na te gaan welke hoeveelheden en in welke vormen deze slabonen Nederland binnenkomen. Wel echter zijn importcijfers bekend over de gesteriliseerde bonen en ingevroren bonen. In tabel 16 wordt hieromtrent een overzicht gegeven.

Tabel 16. Importen van gesteriliseerde en ingevroren bonen in Nederland (x 1000 kg)

Jaren	Gesteriliseerde slabonen in procenten van					Totaal inge- vroren	Totaal op ba- sis v. vers
	totaal	België + Lux.	Frankrijk	Italië	overige landen		
1950	90	95	5	-	0	-	60
1951/54	290	74	2	1	23	.	190
1955/58	610	91	1	3	5	.	390
1959	1400	96	-	3	1	.	910
1960	1290	93	1	5	1	.	840
1961	3120	96	1	1	2	40	2080
1962	4750	97	1	2	0	12	3100
1963	6590	94	0	2	4	76	4380
1964	4970	95	1	3	1	112	3370
1965	8970	95	1	2	2	22	5860
1966 1) +	7430	84	2	2	12	45	4890

. = onbekend. 1) Schattingen.

De import van gesteriliseerde bonen blijkt de laatste jaren aanzienlijk te zijn toegenomen en was in 1965 zelfs groter dan onze export. (Zie tabel 12). De importen hadden hoofdzakelijk uit België en Luxemburg plaats, doch in 1966 kwam ook China behoorlijk aan de markt. De import van ingevroren bonen was gering.

d. De ontwikkeling van het verbruik van geconserveerde bonen in Nederland

Wanneer men de verwerkte hoeveelheden verse bonen kent en ook de op basis van vers omgerekende exporten en importen, kan bij benadering de voor het binnenland beschikbare hoeveelheid (op basis van vers produkt) worden berekend. Nu zijn de geïmporteerde en de geëxporteerde hoeveelheden niet precies bekend, daar er ook een zekere hoeveelheid in soepen en te zamen met andere groenten in- en uitgevoerd wordt. Men zou kunnen veronderstellen dat deze hoeveelheden tegen elkaar wegvallen. Indien dit inderdaad ten naaste bij het geval is geven de totaal verwerkte hoeveelheden plus bekende importen en minus bekende exporten de totaal beschikbare hoeveelheid per jaar ten naaste bij aan. Dit is niet het verbruik, omdat de voorraden van jaar tot jaar aan het eind van het jaar zullen verschillen. In grote lijnen geven deze aldus berekende beschikbare hoeveelheden wel een indicatie van de ontwikkeling. Deze zijn in tabel 17 weergegeven. In de tabel zijn ook de beschikbare hoeveelheden omgerekend per hoofd der bevolking, waarna een voortschrijdend 5-jaarlijks gemiddelde is berekend. De invloed van verschillende eindvoorraden wordt daarmee min of meer geëlimineerd. Dit voortschrijdend gemiddelde kan derhalve min of meer worden gezien als een ontwikkeling van het verbruik.

Tabel 17 - zie blz. 28.

Hieruit blijkt dat de hoeveelheid beschikbaar per hoofd der bevolking bij het 5-jaarlijks voortschrijdend gemiddelde steeg van $+ 0,80$ kg tot $- 2,12$ kg, een stijging derhalve van 170%.

Tabel 17. Ontwikkeling beschikbare hoeveelheden geconserveerde (x 1000 ton) slabonen in Nederland (per hoofd der bevolking = kg)

Jaren	Totaal vers verwerkt 1)	Import op basis vers 2)	Totaal verwerkt + import op basis vers	Export op basis vers 2)	Totaal beschikbaar op basis vers	Beschikbaar per hoofd der bevolking 3)	Beschikbaar per hoofd der bevolking 5-j. voortschrijdend gem.
1950	13,2	0,0	13,2	1,2	12,0	1,19	
1951	6,4	0,4	6,8	1,2	5,6	0,55	
1952	7,2	0,0	7,2	2,1	5,1	0,49	0,80
1953	11,4	0,1	11,5	2,4	9,1	0,86	0,79
1954	10,8	0,3	11,1	1,4	9,7	0,92	0,91
1955	14,2	0,1	14,3	2,2	12,1	1,13	1,12
1956	14,3	0,3	14,6	2,3	12,3	1,14	1,25
1957	19,6	0,4	20,0	3,1	16,9	1,53	1,22
1958	18,9	0,7	19,6	2,5	17,1	1,52	1,36
1959	10,9	0,9	11,8	2,9	8,9	0,79	1,55
1960	24,2	0,8	25,0	4,2	20,8	1,81	1,63
1961	26,1	2,0	28,1	3,9	24,3	2,09	1,89
1962	27,7	3,1	30,8	7,7	23,1	1,96	2,19
1963	34,8	4,4	39,2	5,7	33,5	2,80	2,15
1964	34,5	3,4	37,9	9,9	28,0	2,31	2,12
1965	21,2	5,9	27,1	7,5	19,6	1,59	
1966 4)	30,3	4,9	35,2	11,0	24,2	1,94	

1) Door binnenlandse industrie, zie ook bijlage IX.

2) Bron: In-, uit- en doorvoerstatistieken C.B.S., daarna omgerekend tot vers produkt.

3) Totaal beschikbaar: bevolking op 31 december gem. 2 jaren.

4) Gedeeltelijk geraamd.

Bron: Produktiestatistieken C.B.S.

§ 5. De ontwikkeling van het binnenlands verbruik van verse slabonen, respectievelijk beschikbare hoeveelheden geconserveerde bonen en zelfvoorzieningsgraad

In grote lijnen is te berekenen hoeveel bonen er in totaal vers gebruikt worden en hoeveel geconserveerde bonen beschikbaar zijn per hoofd der bevolking door de cijfers in tabel 7 en tabel 17 op te tellen. Om jaarinvloeden min of meer te elimineren zijn hiervan ook weer 5-jaarlijkse voortschrijdende gemiddelden berekend.

Deze cijfers geven ten naaste bij de ontwikkeling aan van het totale verbruik.

Vervolgens is berekend hoe groot de eigen produktie per hoofd der bevolking was. Om deze cijfers te kunnen confronteren met het ten naaste bij berekende verbruik, zijn ook hiervan 5-jaarlijkse voortschrijdende gemiddelden berekend, waarna de zelfvoorzieningsgraad per voortschrijdende 5 jaren kon worden vastgesteld. Deze cijfers zijn vermeld in tabel 18.

Tabel 18. Totaal verbruik/beschikbaar en binnenlandse produktie in kg per hoofd der bevolking en zelfvoorzieningsgraad

Jaren	Totaal verbr. verse + beschikbare gecons.bonen	Voortschr. 5-j. gem. verbruik	Totale binnenl. produktie	Voortschr. 5-j. gem. produktie	Gem. voortschr. 5-j. gem. zelfvoorz. graad
1950	3,37		4,32		
1951	2,11		2,39		
1952	2,10	2,35	2,64	2,78	118
1953	2,44	2,21	2,84	2,50	113
1954	1,73	2,23	1,82	2,47	111
1955	2,66	2,36	2,91	2,51	106
1956	2,20	2,50	2,13	2,63	105
1957	2,78	2,59	2,85	2,74	106
1958	3,15	2,75	3,46	2,86	104
1959	2,18	3,05	2,37	3,13	103
1960	3,42	3,16	3,50	3,16	100
1961	3,73	3,40	3,49	3,15	93
1962	3,34	3,72	2,99	3,28	88
1963	4,35	3,59	3,38	2,90	81
1964	3,77	3,54	3,03	2,64	75
1965	2,78		1,60		
1966	3,46		2,20		

Nadrukkelijk moet worden opgemerkt dat deze cijfers slechts een globale indicatie geven, maar een tendentie is er zeker wel uit af te leiden.

Uit deze cijfers is af te leiden dat het verbruik van verse en beschikbare hoeveelheden geconserveerde bonen veel sterker is gestegen dan de produktie per hoofd der bevolking. Het gevolg was dat de zelfvoorzienings-

graad belangrijk daalde, m.a.w. er moest meer worden geïmporteerd. Zoals uit de vorige paragrafen reeds naar voren kwam is de consumptie van verse bonen ongeveer gelijk gebleven, terwijl die van geconserveerde bonen, hoofdzakelijk blikbonen, toenam.

De industrie heeft hierin trachten te voorzien door de produktie op te voeren d.m.v. contractteelt in Nederland en aankopen of contractteelt in het buitenland, voornamelijk in België.

In hoeverre in Nederland het verbruik nog zal toenemen of/ en de produktie in Nederland nog kan worden uitgebreid door middel van contractteelt is moeilijk te zeggen. Volgens intussen gehouden tellingen is gebleken dat de contractteelt in 1967 weer is uitgebreid en volgens informatie bij de industrie zijn de importen voor de industrie uit België in dit jaar afgenomen. Het areaal voor de veiling geteelde bonen nam echter ook af. De toekomstige consumptie van zowel verse als geconserveerde bonen hangt o.a. af van de kostenverhoudingen van bonen en andere groentesoorten, terwijl de produktieomvang van geconserveerde bonen in Nederland behalve daarvan, zal afhangen van de kostenverhoudingen tussen Nederlandse en buitenlandse bonen. Met name zal de teelt uitgebreid kunnen worden waar de industrie het goedkoopste kan inkopen. Een andere factor is dan nog welke concurrentie onze industrie zal ondervinden van buitenlandse geconserveerde bonen. Het laat zich aanzien dat, nu in België de machinale pluk ook ingang heeft gevonden en de produktiekosten ongeveer gelijk zijn aan die in Nederland, de industrie in verband met hogere transportkosten zich liever in Nederland zelf dekt. Daarbij komt nog dat machinaal geplukte bonen snel dienen te worden verwerkt, omdat deze slechts één dag houdbaar zijn. In dat opzicht verkeert Nederland thans in een gunstige positie ten opzichte van België bij levering aan de Nederlandse industrie.

De mogelijkheid is dan ook niet uitgesloten dat de teelt voor de industrie (contractteelt) kan worden uitgebreid. De produktie voor de veiling (thans hoofdzakelijk voor vers verbruik) zal daarentegen slechts weinig (of in het geheel niet) kunnen toenemen.

Tenslotte hangt de uitbreiding, respectievelijk handhaving of inkrimping, van de teelt sterk af van de bereidheid van de boeren en tuinders het gewas te telen. Deze bereidheid is voor een groot deel afhankelijk van de rentabiliteit van het gewas t.o.v. andere gewassen. In hoofdstuk III wordt hierop nader ingegaan.

HOOFDSTUK II

De kosten en de rentabiliteit in 1966 per ha en per 100 kg produkt

§ 1. De uitgangspunten voor de kostenbegrotingen

Zoals reeds in de inleiding werd vermeld, is voor 1966 van 4 teeltwijzen per teeltwijze een typeberekening opgezet, waarmee de kosten per ha en per 100 kg gewas zijn bepaald.

Aangezien van bedrijf tot bedrijf de omstandigheden min of meer verschillend waren, is in de regel uitgegaan van de meest voorkomende omstandigheden, zoals die op de bedrijven, waaraan de gegevens zijn ontleend, werden aangetroffen. In enkele gevallen is daarvan afgeweken, zoals bij de oppervlakten, waarbij ten naaste bij is uitgegaan van het gemiddelde van de bedrijven. Daar de verzamelde gegevens betrekking hebben op het oogstjaar 1966, is het prijspeil van dat jaar gebruikt. In tabel 19 wordt van de belangrijkste uitgangspunten een overzicht gegeven.

Tabel 19 - zie blz.32.

Nadere omschrijving van de uitgangspunten

De oppervlakte cultuurgrond varieerde van bedrijf tot bedrijf. In grote lijnen is bij de berekeningen het gemiddelde van de bedrijven die een bepaald type vertegenwoordigen aangehouden.

Bij de typen I, II en III lag het bouwland het dichtst bij huis en het grasland veelal op de verst weg gelegen percelen. Het bouwland bestond overwegend uit zandgronden van het oudbouwlandtype, terwijl bij type II en III het grasland voor het grootste deel op overgangsgronden en klei was gelegen. De bonen werden hoofdzakelijk geteeld op zandgrond.

De bedrijfsgebouwen waren als regel eigendom.

De verschillende typen liepen qua arbeidsbezetting en samenstelling van de arbeidskrachten onderling nogal uiteen.

Op type I geschiedde het meeste werk door man en vrouw. Dit zijn vaak jonge gezinnen zonder of met kleine kinderen, of gezinnen waar de kinderen geheel of bijna geheel de deur uit waren. Het plukken geschiedde dan door man of (en) vrouw en soms met hulp van kinderen.

Op type II lagen de gezinnen qua leeftijdsopbouw in tussen de gezinnen genoemd bij type I. Er waren dikwijls schoolgaande kinderen of/ en kinderen die net van de lagere school af waren of voortgezet onderwijs volgden. Op deze bedrijven was in de regel wat meer grond bijgepacht, wat waarschijnlijk verband hield met de gezinssamenstelling en -opbouw. Het plukken geschiedde hier dikwijls met behulp van jonge gezinsleden, waardoor het uurloon van het plukken iets lager is berekend.

Op type III vertoonde de gezinssamenstelling niet veel verschil met type II. De bedrijven waren in doorsnee iets groter en de oppervlakte bonen ook. Bij het plukken werd meer vreemde arbeid ingeschakeld, nl. in

Tabel 19. Belangrijkste uitgangspunten van 4 typeberekeningen

Omschrijving	Bedrijftype			
	I	II	III	IV
	Vers- veiling- hand hoofdgewas	Contract- veiling- hand hoofdgewas	Contract- veiling- hand nagewas	Contract machinaal hoofdgewas
ha Cultuurgrond	6,50	9,50	10,50	30,50
" Grasland + voedergewassen	3,25 (+ 50%)	3,35 (+ 35%)	2,10 (+ 20%)	11,30 (+ 35%)
" Marktbaar akkerbouwgewassen	0,65 (+ 10%)	1,90 (+ 20%)	2,65 (+ 25%)	13,70 (+ 45%)
" Tuinbouwgewassen	2,60 (+ 40%)	4,25 (+ 45%)	5,75 (+ 55%)	5,50 (+ 10%)
Grondsoort	Humusrijke zand- grond, iets droogte- gevoelig	Humusrijke zand- grond en overgangs- grond	Humusrijke zand- grond, overgangs- grond en klei	Zandgrond, overgangs- grond en klei
Verkaveling	goed	vrij slecht	vrij slecht	vrij slecht
% Eigendom/pacht	60/40	40/60	70/30	94/6
ha Stamslabonen	0,25	0,45	0,50	2,90
Zaaitijd	+ 6 mei	+ 10 mei	+ 24 mei	+ 19 mei
Rassen	Dubb. w.z. dr.	Dubb. w.z. dr.	Dubb. w.z. dr.	Probative
kg Zaaizaad/ha	83	98	98	96
Nagewas	geen	geen	geen	geen
Voorgewas	geen	geen	spinazie	geen
Berekende arbeidskosten p. uur, incl. sociale lasten				
Gewone werkzaamheden	f 3,65	f 3,65	f 3,65	f 3,95
Plukkosten/uur	f 3,10	f 2,50	f 2,50	f 2,50
Paardekosten/uur	f 1,50	f 1,50	f 1,50	f 1,50
Trekkerkosten/uur	f 4,80	f 3,50	f 3,60	f 3,80
P.K. trekker	25	25	28	45
Gem. fysieke opbrengsten per ha	11.000 kg	11.500 kg	10.000 kg	10.800 kg

de regel schoolkinderen. Hierdoor kon het plukloon op dit type ook worden berekend op f 2,50 per uur.

Op type IV werden alleen bonen geteeld op contract, welke machinaal geoogst werden. Het waren grote gemengde bedrijven. De arbeid werd hoofdzakelijk verricht door de ondernemers met meestal volwassen of bijna volwassen zoons en/of vreemde volwaardige arbeidskrachten. Het kantenplukken werd gedaan door schoolkinderen.

Naarmate de bedrijven groter waren, werd er in het algemeen een grotere oppervlakte bonen geteeld. Verbandhoudende met het doel waarvoor men ze teelde, verschilden de zaaitijden ook enigszins.

In verreweg de meeste gevallen werden Dubbele Witte zonder draad gezaaid; in enkele gevallen waar respectievelijk vroeg of laat werd gezaaid, werden de rassen Widusa en Luca gebruikt. Op de bedrijven waar machinaal geoogst werd, werd het ras Probative gezaaid. Dit geschiedde met een precisie-zaaimachine.

De trekkerkosten per uur waren op type I verreweg het hoogst. Dit was een gevolg van het feit dat op dit soort bedrijven in het algemeen een even zware trekker werd gehouden als op de bedrijven van type II, terwijl minder trekkeruren per jaar werden gemaakt. Bij navraag is gebleken dat men algemeen van mening was dat men toch een dergelijke trekker nodig had omdat anders niet alle voorkomende werkzaamheden konden worden verricht.

Voorzover er met een paard werd gewerkt, werd dit van de burens geleend of gebruikt in tegenprestatie voor trekkerarbeid. Hiervoor is f 1,50 per uur ingecalculeerd.

Bij de typen I + II + III werd bij bonen vrijwel geen gebruik gemaakt van werk door derden.

Daar geen enkel bedrijf geheel in eigendom was of geheel gepacht werd, zijn de berekeningen opgezet zowel op eigendoms- als op pachtbasis.

§ 2. De kosten per ha en per 100 kg produkt in 1966

In tabel 20 wordt een overzicht gegeven van de kosten per ha en per 100 kg produkt. Voor nadere toelichting op deze cijfers wordt verwezen naar bijlagen I t/m IV.

Tabel 20 - zie blz. 34.

Uit deze tabel komt naar voren, dat de totale kosten per ha op de diverse bedrijfstypen (teelten met diverse doelstellingen) sterk uiteenliepen, nl. van + f 7100 tot + f 2300 op eigendomsbasis en van + f 6400 tot + f 1800 op pachtbasis.

Deze grote verschillen zijn vanzelfsprekend een gevolg van de onderlinge verschillen bij de diverse kostensoorten bij de diverse bedrijfstypen. De verschillen daarin zijn te wijten aan diverse omstandigheden.

Tabel 20. Kosten per ha en per 100 kg produkt

	I	II	III	IV
	Vers- veiling- hand- hoofd- gewas	Contract veiling- hand- hoofd- gewas	Contract veiling- hand- na- gewas	Contract machinaal hoofd- gewas
A. Op eigendomsbasis				
Duurzame produktiemiddelen per ha	1227	1031	718	798
Directe kosten van bewerking per ha	3720	2856	2173	612
Materiaalkosten per ha	759	853	819	810
Afleveringskosten per ha	992	417	333	4
Overige kosten per ha	430	354	271	302
Totaal brutokosten per ha	<u>7128</u>	<u>5511</u>	<u>4314</u>	<u>2526</u>
Af: vergoedingen voor ver- liezen per ha	-	-	-	240
Totale nettokosten per ha	<u>7128</u>	<u>5511</u>	<u>4314</u>	<u>2286</u>
Fysieke (kg)opbrengsten per ha	11000	11500	10000	10800
Kosten per 100 kg produkt	64,80	47,92	43,14	21,17
B. Op pachtbasis				
Netto-kosten excl. grond en gebouwen per ha	6213	4693	3752	1607
Kosten grond en gebouwen per ha	<u>213</u>	<u>213</u>	<u>149</u>	<u>182</u>
Totale nettokosten per ha	<u>6426</u>	<u>4906</u>	<u>3901</u>	<u>1789</u>
Kosten per 100 kg produkt	58,42	42,66	39,01	16,56

Opmerking: In deze kosten zijn geen ondernemersvergoedingen opgenomen.

Duurzame produktiemiddelen

Zo zijn de grote verschillen bij de kosten van duurzame produktiemiddelen vooral toe te schrijven aan het verschil in bedrijfsgrootte. In tabel 21 worden de kosten van de componenten van deze kosten op de diverse bedrijfstypen weergegeven.

Tabel 21 - zie blz. 35.

Zowel bij grond en gebouwen als bij de werktuigen is de bedrijfsgrootte-invloed duidelijk waar te nemen. Deze kosten drukken het zwaarst op de kleinste bedrijven (type I). De veel lagere kosten op type III waren mede een gevolg van de omstandigheid dat de kosten verdeeld zijn over de voortteelt spinazie en de stamslabonen.

Tabel 21. Specificatie van de kosten van duurzame produktiemiddelen per ha

	Op eigendomsbasis				Op pachtbasis			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Kosten van grond en gebouwen	915	818	562	679	213	213	149	182
Kosten van werktuigen 1)	312	213	156	119	312	213	156	119
Totaal	1227	1031	718	798	525	426	305	301

1) Exclusief vaste trekkerkosten.

Directe kosten van bewerking

De grootste verschillen zijn evenwel waar te nemen bij de directe kosten van bewerking. Behalve verschillen veroorzaakt door verschillen in de gemiddeld ingecalculerde uurlonen en trekkerkosten per uur (zie tabel 19) had het aantal benodigde uren grote invloed. Dit wordt aangetoond in tabel 22.

Tabel 22. Directe man-, paarde- en trekker-uren per ha

Omschrijving	Type				Man-uren				Paarde-uren				Trekker-uren			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Alg.grondbewerking	40	30	23	19	11	-	-	-	29	30	23	19				
Het bemesten	28	22	18	10	0	-	-	-	12	8	12	7				
Het zaaien	14	8	8	4	-	6	6	-	-	-	-	2				
Het verplegen	83	104	104	72	-	-	-	-	-	-	-	2				
Het chemisch onkruidbestrijden	6	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
Het ziektenbestrijden	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
Het beregenen	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
Het oogsten	918	839	625	22 ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-				
Totaal directe uren	1099	1008	783	127	11	6	6	-	41	38	35	30				

1) Hulp bij oogsten.

Het aantal benodigde uren lag op type I het hoogst. Het grootste verschil komt tot uiting in de uren benodigd voor het oogsten. Op type I werd nl. meer tijd besteed aan het plukken dan op II en III, doordat de pluktijd over een langere periode plaatshad. Op de typen II en III werd in 1 x geplukt. Dit gaf een arbeidsbesparing, terwijl op type III bovendien de opbrengst belangrijk lager lag daar het hier een nagewas betrof. Op type IV werd machinaal geoogst waardoor hier praktisch geen uren nodig waren, behoudens kanten plukken, waarvan dan nog een deel door de commissio-nair werd vergoed. Ook bij de andere bewerkingskosten traden verschillen

op, hoofdzakelijk onder invloed van bedrijfsgrootte, het doel waarvoor men teelde en het verschil in de mogelijkheid van het gebruik van machines.

Hoe groot tenslotte de verschillen waren per onderdeel wordt in tabel 23 weergegeven.

Tabel 23. Specificatie van directe kosten van bewerking per ha

Type	I	II	III	IV
Omschrijving				
Algemene grondbewerking	302	215	167	147
Bemesten	160	108	108	66
Zaaien	51	38	38	24
Verpl. ziektenbestr. en beregenen	361	397	397	320
Het oogsten	2846	2098	1563	55 1)
Totaal	3720	2856	2273	612

1) Hulp bij oogsten.

De kosten van menselijke arbeid, paarde- en trekkerkosten samengevat geven ten naaste bij hetzelfde beeld te zien als bij de uren in tabel 22. nl. grote verschillen in de kosten tengevolge van reeds genoemde oorzaken.

Materiaalkosten

De materiaalkosten lopen in hun totaliteit gezien per bedrijfstype niet zo ver uiteen. Toch zijn er per onderdeel wel verschillen waar te nemen, zoals uit tabel 24 blijkt.

Tabel 24. Specificatie van materiaalkosten per ha

Type	I	II	III	IV
Omschrijving				
Meststoffen	420	463	429	407
Zaaizaad	260	315	315	317
Onkruidbestrijdingsmiddelen	56	75	75	75
Ziektenbestrijdingsmiddelen	23	-	-	12
Totaal	759	853	819	810

Ook deze verschillen zijn typisch gebonden aan het doel waarvoor men teelde en het bedrijfstype. Bij de meststoffen komt dit tot uiting in de hoeveelheden die van verschillende meststoffen werden gebruikt en de prijs die is ingecalculeerd voor stalmest. Wanneer deze van het eigen bedrijf kwam is deze gesteld op een waarde van f 7,-- per ton, aangekocht op f 8,-- per ton.

In tabel 25 worden de ingecalculeerde hoeveelheden vermeld.

Tabel 25. Specificatie hoeveelheden meststoffen en kg zuiver per ha

Omschrijving	Type	I	II	III	IV
Ton stalmest a. eigen bedrijf		27	-	-	7
b. aangekocht		-	-	-	-
c. ged. aangekocht		-	20	25	-
Kg kalk Dolokal		450	275	285	600
Kg mengmest 12-10-18		600	800	-	-
Kg patentkali		-	-	300	500
Kg super		-	-	300	600
Kg k.a.s.		100	200	600	600
Kg zuivere N		149	192	188	152
" " P2O5		141	140	129	129
" " K2O		256	254	215	194
" " Z.b.b.		387	254	285	371

Opmerking: Bij kg zuivere meststoffen, stalmest gewaardeerd tegen 2 N, 3 P2O5, 5,5 K2O en 5 z.b.b. per ton stalmest.

Het valt op, dat op type I en II mengmeststoffen werden gebruikt en op type III en IV de goedkopere enkelvoudige meststoffen. Op I en II werden deze meststoffen waarschijnlijk gebruikt omdat met de hand gestrooid moest worden. Op type III werd ook met de hand gestrooid, doch dit kan in verband staan met het voorhanden hebben van wat meer oudere arbeidskrachten. Op type IV werd machinaal gestrooid. Het is logisch dat men daar de goedkopere enkelvoudige meststoffen aanwendde.

Op typen II en III werd meer stikstof aangewend dan op de 2 andere typen. Dit is verklaarbaar, daar hier in een keer werd geplukt en het gewas voldoende fors moet zijn. Dit is niet het geval op type I, waar meer op kwaliteit moet worden gelet en het gewas langer moet doorgroeien. Bij veel stikstof kan het gewas gemakkelijk bij langer staan te zwaar worden en sclerotinia optreden. Bij type IV moet het gewas niet te bladrijk zijn in verband met machinaal oogsten. De fosfor en kaligiften waren bij type I het hoogst. Ook dit is verklaarbaar daar dit het gewas meer overeenhoudt vooral met in verhouding minder stikstof. Over het algemeen werden op type IV de geringste hoeveelheden gegeven, behoudens kalk. Bij het zaaizaad traden ook nogal verschillen op; speciaal op type I lagen de kosten lager. Dit is vooral gelegen aan het feit dat minder kg zaaizaad werd gebruikt omdat met de hand werd gepoot, terwijl op type II en III met een kleine machine en op type IV met een grote machine werd gezaaid.

Op type I werden minder kosten besteed aan onkruidbestrijdingsmiddelen, maar meer aan ziektenbestrijding. Dit laatste is ook al weer een gevolg van het langer laten staan van de bonen, omdat voor de veiling werd geteeld.

De afleveringskosten

De afleveringskosten laten ook enorme verschillen zien, nl. van f 992

op type I tot f. 4,- op type IV. Vanzelfsprekend zijn ook hier de oorzaken te zoeken in het doel waarvoor men teelde. In tabel 26 wordt een specificatie gegeven van deze kosten.

Tabel 26. Specificatie van afleveringskosten per ha

Omschrijving \ Type	I	II	III	IV
Afwegen	113	55	44	-
Wegbrengen	374	122	80	4 1)
Fusthuur	51	38	33	-
Veilingkosten	454	202	176	-
Totaal	992	417	333	4 1)

1) Hulp bij opladen.

Doordat bij type I in veel geringere hoeveelheden werd afgeleverd, kostte het afwegen in verhouding meer tijd dan bij II en III. Hetzelfde is het geval bij het wegbrengen. De fusthuur was bij type I bovendien hoger daar in kisten werd afgeleverd, terwijl dit bij de andere typen in zakken geschiedde. De veilingkosten lagen ook veel hoger bij type I, daar deze bonen werden geveild en de andere op contract via de veiling werden afgeleverd. Bij type IV waren er praktisch geen afleveringskosten omdat de bonen door de fabrikant of commissionair werden afgehaald.

Overige kosten

Ook de overige kosten vertonen verschillen. In tabel 27 wordt een specificatie van deze kosten gegeven.

Tabel 27. Specificatie van overige kosten per ha

Omschrijving \ Type	I	II	III	IV
Diverse algemene kosten	90	90	63	90
Algemene werkzaamheden	291	225	175	196
Rente oml. kapitaal	49	40	33	16
Totaal	430	355	271	302

Deze kosten kwamen grotendeels normatief tot stand. Bij de algemene werkzaamheden zijn afhankelijk van de grootte van het bedrijf een aantal uren per ha ingecalculeerd, gebaseerd op tijdschrijvingen van het L.E.I. Deze uren werden gewaardeerd tegen in tabel 19 genoemde waarden. Bij type III zijn de algemene uren omgeslagen over 2 gewassen, waardoor deze kosten op dit type lager lagen. De rente van het omlopend kapitaal is berekend over lonen, materialen, algemene kosten en variabele trekkerkosten, waardoor de verschillen in tabel 27 zijn verklaard.

Voor het tot stand komen van de kosten per 100 kg produkt zijn tenslot-

te ook de fysieke (kg) opbrengsten per ha van invloed. Deze lagen enigszins uiteen. Op de oorzaken daarvan wordt in de volgende paragraaf ingegaan.

§ 3. De rentabiliteit

Het moet van grote betekenis worden geacht, dat behalve van de kosten per 100 kg produkt, ook een inzicht wordt verkregen in de rentabiliteit van de op verschillende manieren (met verschillende doeleinden) geteelde stamslabonen.

Daarbij moet wel worden vooropgesteld, dat de geogoste produkten bij de verschillende teeltwijzen verkegen, niet zonder meer met elkaar zijn te vergelijken, omdat er ten enenmale grote kwaliteitsverschillen tussen bestaan, terwijl ook de fysieke opbrengsten per ha door de wijze van telen worden beïnvloed.

Bij de op type I verbouwde bonen (geteeld voor de veiling, voor verse consumptie) viel de oogstperiode in 1966 op de bedrijven tussen 6 juli en 19 september. Hierbij zijn dus zeer vroege en wat late bonen. Aangezien dit in verhouding geringe hoeveelheden betrof en deze in het onderzoek moeilijk zijn in te passen, is voor het bepalen van de gemiddeld ontvangen brutoprijs uitgegaan van een nauwer begrensde periode, nl. van 27 juli tot 31 augustus. In deze periode bleek een prijs ontvangen te zijn van 59 ct. per kg. Dit bleek overeen te stemmen met de gemiddeld ontvangen prijs van bonen geleverd aan de veiling te Breda in deze periode. Er werd in meer dan één keer geplukt, zodat kan worden aangenomen dat bonen van redelijke kwaliteit werden geleverd. Deze methodiek van oogsten verklaart ook, dat ondanks het feit dat de bonen in een vrij jong stadium werden geplukt, de kg-opbrengst per ha nog behoorlijk was.

Op type II en III werden de bonen in één keer geplukt, doch in doorsnee in een iets later stadium van rijping. De pluk viel in 1966 bij type II in de eerste helft van augustus en bij type III in de tweede helft van augustus en begin september. De kg-opbrengsten per ha waren derhalve bij type II wat hoger dan bij type I. Bij type III waren de opbrengsten wat lager. Dit is logisch, daar later gezaaide bonen meestal wat minder opbrengen tengevolge van het optreden van meer virusziekten en ook de opkomst nogal eens iets te wensen overlaat na de teelt van spinazie. Deze bonen werden gecontracteerd voor 44 ct. per 100 kg.

Op type IV werden de bonen over het algemeen in een nog iets later rijpingsstadium geogst. Niettemin was de netto fysieke opbrengst lager dan bij type II (met de hand geplukte bonen voor de industrie), vermoedelijk als gevolg van grotere verliezen bij het machinaal oogsten. Hiervoor werd een vergoeding gegeven.

Hoewel met moderne machines het oogsten reeds met redelijke resultaten kan geschieden, zijn de bonen minder houdbaar dan de met de hand geplukte, als gevolg van lichte kneuzingen. De contractprijs van deze bonen bedroeg in 1966 20 ct. per kg.

De prijsverschillen waren aanzienlijk, maar men moet wel bedenken dat de produktiekosten per type ook ver uiteen lagen.

In tabel 28 wordt een overzicht gegeven van de berekende rentabiliteit

van de 4 typen.

Bij type I zijn in deze tabel reeds eerder berekende kosten verhoogd met de door het Centraal Bureau voor de Tuinbouwveilingen vastgestelde heffingen. Er is van uitgegaan dat over + 7600 kg bonen heffingen zijn betaald à 50 ct. per 100 kg. Dit komt overeen met het gemiddeld betaalde bedrag aan heffingen.

Tabel 28. De rentabiliteit per ha en het arbeidsinkomen per ha en per uur

Omschrijving	Typen	I	II	III	IV
A. Op eigendomsbasis					
Kosten per ha		7128	5511	4314	2526
Bij: heffingen per ha		38	-	-	-
Totale kosten per ha		7166	5511	4314	2526
Opbrengsten per ha		6490	5060	4400	2400 1)
Netto-overschot per ha		√ 676	√ 451	86	√ 126
Bij: berekend loon/ha (zie bijl.)		4007	3014	2369	632
Arbeidsinkomen per ha		3331	2563	2455	506
Arbeidsinkomen per uur		2,70	2,35	2,92	3,01
B. Op pachtbasis					
Kosten per ha		6426	4906	3901	1847
Bij: heffingen per ha		38	-	-	-
Totale kosten per ha		6464	4906	3901	1847
Opbrengsten per ha		6490	5060	4400	2400
Netto-overschot per ha		26	154	499	553
Bij: berekend loon per ha (zie bijlagen)		4007	3014	2369	632
Arbeidsinkomen per ha		4033	3168	2868	1185
Arbeidsinkomen per uur		3,26	2,91	3,41	7,05

1) Inclusief vergoeding voor oogstverliezen.

√ = negatief.

Bij beschouwing van deze tabel komt naar voren dat bij berekening op eigendomsbasis op typen I + II en IV verlies werd geleden. Tengevolge van verschil in bestede arbeid kwam het arbeidsinkomen per ha op type I het hoogst en op type IV het laagst uit de bus, opvallend laag op type IV, waar dus mechanisch werd geoogst. Ook het arbeidsinkomen per uur was op alle typen laag.

Bij berekening op pachtbasis werd op alle typen winst gemaakt. Deze lag het laagst bij type I, het hoogst bij type IV. Het arbeidsinkomen per ha lag ook thans het hoogst op type I en het laagst op type IV. Hiervoor kun-

nen dezelfde redenen worden aangevoerd als reeds genoemd bij de berekening op eigendomsbasis.

Per uur omgerekend kwam type IV bij berekening op pachtbasis goed uit de bus t.o.v. de andere bedrijfstypen.

Nu kan men indien men dit wenst, ook de vaste kosten en de arbeid buiten beschouwing laten, nl. wanneer ervan wordt uitgegaan dat hierover toch kan worden beschikt, ongeacht welk gewas men teelt. In verband daarmee is ook nog een saldoberekening gemaakt, waarbij alleen de directe kosten in mindering werden gebracht op de opbrengsten. De uitkomsten van deze berekeningen worden weergegeven in tabel 29.

Tabel 29. Saldi per ha

Omschrijving	Typen	I	II	III	IV
Totale opbrengsten		6490	5060	4400	2400
Af: Directe kosten excl. arbeid 1)		1497	1258	1055	994
Saldi		4993	3802	3345	1406

1) Incl. heffingen en variabele trekkerkosten (brandstoffen en smeermiddelen) en W.D.D.

Hiervan uitgegaan, kan worden geconstateerd, dat de saldi per ha geleidelijk afnamen van type I naar type IV. Voor het telen van bonen type I was evenwel belangrijk meer arbeid nodig dan voor type IV. Het is vanzelfsprekend dat men daarom de saldi onderling niet kan vergelijken. Wel zouden deze saldi vergelijkende waarde hebben indien zij zouden kunnen worden vergeleken met saldi van andere gewassen op elk bedrijfstype afzonderlijk. Hierover kan echter zonder meer niet worden beschikt.

Alleen voor type IV is ten naaste bij wel een vergelijking te maken met de gemiddelde saldi per gewas op L.E.I.-akkerbouwbedrijven boekjaar 1965/66 van het Consulentenschap Zevenbergen. Daarvoor moeten echter enkele correcties gemaakt worden, daar:

1. de toegerekende kosten bij type IV in tabel 29 niet identiek zijn aan die van de L.E.I.-bedrijven voornoemd;
2. deze betrekking hebben op verschillende boekjaren;
3. gerekend moet worden met een gemiddeld kg-opbrengstpeil.

In tabel 30 worden nu enkele saldi genoemd in vergelijking met die van stamslabonen op type IV. Voor een meer volledig overzicht zie bijlagen XVIII en XIX.

Tabel 30 zie blz. 42.

Hieruit blijkt dat bij een bevredigende fysieke opbrengst het gewas stamslabonen een redelijk saldo gaf in verhouding tot andere weinig arbeidvragende gewassen, temeer daar de gemiddelde kg-opbrengsten op deze bedrijven, gezien het algemeen opbrengstpeil in die jaren laag was, in 1964/65 zelfs uitzonderlijk laag (zie bijlage XIX).

Tabel 30. Gecorrigeerd saldo type IV in vergelijking met saldi op L.E.I.-akkerbouwbedrijven in het Consulentenschap Zevenbergen

	1963/64	1964/65	1965/66	
Type berekening IV gecorrigeerd	-	-	+ 1500	gem.opbr.- peil 1959/66
" " " "			+ 1100	gem.opbr.- peil 1965
Stamslabonen (gem.3 bedr.) 1)	1384	1019	1280	
Gem. tarwe en zomergerst	1169	1394	1293	
Conservenerwten	802	996	1009	
Groene erwten	1301	1172	881	
Graszaad	1241	1448	1699	
Gem. alle gewassen	1317	1751	1746	

- 1) Gemiddelde contractprijs alle jaren op alle bedrijven 20 ct. per kg.
 Fysieke opbrengsten 1963/64 = 9400 kg; 1964/65 = 7800 kg; 1965/66 = 9200 kg; Type berekening 11000 kg in 1959/66 en 9000 kg in 1965.

HOOFDSTUK III

Voorcalculatie, mogelijke resultaten in 1968 en verdere toekomstmogelijkheden

§ 1. De mogelijke resultaten in 1968

Aangezien de cijfers in voorgaande berekeningen betrekking hadden op het oogstjaar 1966 zijn deze thans (begin 1968) niet meer actueel, omdat sinds 1966 diverse prijsstijgingen zijn opgetreden, die zich vermoedelijk in de loop van 1968 nog zullen voortzetten. In verband daarmee is voor het jaar 1968 een voorcalculatie gemaakt, uitgaande van het te verwachten prijsniveau in dit jaar. Behalve het prijsniveau van de kostencomponenten moest ook een brutogeldopbrengst worden bepaald. Dit was nodig enerzijds om de veilingkosten te kunnen berekenen, anderzijds om de rentabiliteit te beproeven.

Voor alle typen is de gemiddelde fysieke opbrengst aangehouden van de jaren 1959/66, behoudens bij type IV. In verband met intussen opgetreden verbeteringen van het machinaal oogsten mag worden verondersteld dat de verliezen iets geringer zullen zijn dan in voorgaande jaren, zodat de gemiddelde opbrengsten in genoemde jaren met 200 kg per ha zijn verhoogd. Voor de typen II en III is deze tevens gelijk aan de opbrengsten gehanteerd in de voorgaande berekeningen. Wat de toekomstige prijzen van de bonen betreft is bij type I uitgegaan van een prijs van f 65,- per 100 kg, zijnde ongeveer de gemiddelde prijs van vollegrondsbonen in de jaren 1959/66. Bij de typen II en III is een prijs aangehouden van f 35,- per 100 kg. Dit is volgens informatie ongeveer de prijs die de industrie voor deze bonen zal bieden. Bij type IV is een prijs ingecalculeerd van f 22,- per 100 kg, een prijs waarvoor deze bonen waarschijnlijk zullen kunnen worden gecontracteerd.

Het aantal gewerkte uren is ongewijzigd aan voorgaande berekeningen, behoudens bij type I, waar een wijziging in de fysieke opbrengsten een verhoging van het aantal uren voor het plukken en het afleveren tengevolge zal hebben, nl. respectievelijk 50 m.u. voor plukken en 5 m.u. + 2 t.u. voor afwegen en afleveren.

In tabel 31 wordt een overzicht gegeven van de berekende kosten per ha en per uur. Evenals bij voorgaande berekeningen is dit gedaan zowel op eigendomsbasis als op pachtbasis.

Tabel 31 - zie blz. 44.

Uit deze tabel blijkt dat op eigendomsbasis berekend de kosten per 100 kg produkt in alle gevallen boven de veronderstelde opbrengstprijs zullen liggen. Op pachtbasis berekend zullen deze er bij de typen I en IV onder liggen. De kosten per 100 kg produkt liggen evenals bij de voorgaande berekeningen op de diverse typen ver uitéén, maar zoals reeds eerder werd opgemerkt, ligt hierin ook een verschil in kwaliteit besloten.

Tabel 31. Kosten per ha en per 100 kg produkt (voorcalculatie 1968)

Typen:	I	II	III	IV
A. Op eigendomsbasis				
Duurzame produktiemiddelen per ha	1324	1105	772	858
Directe kosten van bewerken per ha	4238	3133	2493	669
Materiaalkosten per ha	785	871	850	842
Afleveringskosten per ha	1285	470	377	4
Overige kosten per ha	465	383	268	325
Totale brutokosten per ha	8097	5962	4760	2698
Af: vergoedingen voor verliezen per ha	--	--	--	220
Totale nettokosten per ha	8097	5962	4760	2478
Fysieke (kg)opbrengsten per ha	11600	11500	10000	10000
Kosten per 100 kg produkt	69,80	51,84	47,60	24,78
B. Op pachtbasis				
Nettokosten excl. grond en gebouwen per ha	7101	5081	4153	1744
Kosten grond en gebouwen per ha	238	238	167	207
Totaal nettokosten per ha	7339	5319	4320	1951
Kosten per 100 kg produkt	63,27	46,25	43,20	19,51
Opbrengstprijis per 100 kg produkt	65,--	35,--	35,--	22,--

In tabel 32 wordt verder een overzicht gegeven van de rentabiliteit zoals deze mogelijk kan zijn. Volledigheidshalve zijn hierbij ook de saldi (opbrengsten minus directe kosten) opgenomen.

Tabel 32 - zie blz. 45.

Het is vanzelfsprekend dat indien de kostprijs boven de opbrengstprijis ligt, verlies wordt geleden. Aangezien dit op pachtbasis berekend, niet het geval was bij type I en IV, zal hier dus een positief netto-overschot kunnen worden verkregen. Het arbeidsinkomen overtreft op deze typen het ingecalculeerde loon. Op de typen II en III is evenwel geen behoorlijke beloning per uur te bereiken.

Tabel 32. Rentabiliteit (voorcalculatie 1968)

Typen:	I	II	III	IV
A. Op eigendomsbasis				
Brutokosten (excl.heffingen) per ha	8097	5962	4760	2698
Heffingen per ha	56	-	-	-
Totale brutokosten per ha	8153	5962	4760	2698
Opbrengsten per ha (incl. vergoedingen)	7540	4025	3500	2420
Netto-overschot per ha	%. 613	%. 1937	%. 1260	%. 278
Bij: berekend loon per ha	4583	3311	2579	696
Arbeidsinkomen per ha	3970	1374	1319	418
Aantal gewerkte uren per ha	1291	1090	840	168
Arbeidsinkomen per gewerkt uur	3,08	1,26	1,57	2,49
B. Op pachtbasis				
Brutokosten (excl.heffingen) per ha	7339	5319	4320	2171
Heffingen per ha	56	-	-	-
Totale brutokosten per ha	7395	5319	4320	2171
Opbrengsten per ha (incl. vergoedingen)	7540	4025	3500	2420
Netto-overschot per ha	145	%. 1294	%. 820	249
Bij: berekend loon per ha	4583	3311	2579	696
Arbeidsinkomen per ha	4728	2017	1759	945
Aantal gewerkte uren per ha	1291	1090	840	168
Arbeidsinkomen per gewerkt uur	3,66	1,85	2,09	5,63
Gemiddeld ingecalculeerd uurloon	3,55	3,04	3,07	4,14
Saldo per ha (opbrengsten minus directe kosten)	5772	2707	2281	1411

%. = negatief.

§ 2. Verdere toekomstmogelijkheden

Hoewel men nooit ver vooruit kan zien, omdat alle mogelijke omstandigheden de winstmogelijkheden kunnen beïnvloeden, lijkt het er op dat de

teelt van bonen voor vers verbruik geleverd aan de veiling in de naaste toekomst matig renderend zal zijn. Afhankelijk van eigendoms/pachtbasis kan voor 1968 een arbeidsinkomen per uur worden berekend van f. 3,08 - f. 3,66. Hoewel zelfs op pachtbasis het ingecalculerde uurloon nauwelijks wordt vergoed, kan het voor bepaalde tuinders toch nog wel aantrekkelijk zijn deze bonen te telen. Bij een ingecalculerde gemiddelde opbrengstprijs van f. 65,- per 100 kg zal men bij de gebruikte uitgangspunten in 1968 op eigenaarsbasis een arbeidsinkomen kunnen bereiken van + f. 4000,-; op pachtbasis f. 4800,-. Worden de arbeidskosten als vaste kosten beschouwd en de kosten van duurzame produktiemiddelen eveneens buiten beschouwing gelaten, dan is op deze bedrijven met bonen een saldo te bereiken van + f. 5800,- per ha. Het hangt er van af wat deze tuinders onder hun omstandigheden met andere gewassen kunnen verdienen of zij het telen van deze bonen zullen volhouden. Overigens moet niet worden vergeten dat het gewas bonen vaak een integrerend aandeel vormt in het gehele arsenaal van gewassen. Het is best mogelijk dat het gewas zodanig in het arbeidsplan of bouwplan past, dat zij geen (of bijna geen) ander gewas kunnen kiezen om de aanwezige arbeid of/en grond produktief te maken. De aanwezige arbeid of/en grond kan dan op een bepaald moment goedkoop zijn omdat er geen alternatieve aanwending mogelijk is. Zoals reeds werd opgemerkt fluctueert de prijs van jaar tot jaar, vooral onder invloed van de omvang van het aanbod, die tot stand komt door arealen x fysieke opbrengsten. De fysieke opbrengsten zijn sterk afhankelijk van de weersomstandigheden. De tuinders hebben deze niet (geheel) in hun hand. Wel kunnen zij de oppervlakte laten variëren. In het verleden is vaak achter de markt aangeteeld. Het is daarom wel aan te bevelen de prijzen steeds goed in de gaten te houden en na te gaan of hoge prijzen in een bepaald jaar waren te wijten aan lage fysieke opbrengsten per ha of aan een geringe uitzaai, of omgekeerd.

Gezien de beperkte binnenlandse vraag en de geringe exportmogelijkheden ziet het er niet naar uit dat de teelt zal kunnen worden uitgebreid, zodat voorzichtigheid met uitbreiden is geboden.

De vooruitzichten van de teelt van bonen op contract via de veiling (type II en III) zijn bepaald niet gunstig. Deze uitkomsten zullen belangrijk minder zijn dan op type I. De oorzaak is vooral gelegen in een te lage prijs, een gevolg van het feit dat de industrie zich goedkoper kan voorzien door contracten af te sluiten bij grote bedrijven, waar machinaal geoogst kan worden. Vermoedelijk zal, wanneer er geen verandering in deze situatie optreedt, de teelt binnen afzienbare tijd geheel verdwijnen.

Dit impliceert dat op type IV (grote landbouwbedrijven) de kansen beter liggen. In vergelijking met andere weinig arbeid vragende gewassen waren de saldi in de nacalculaties vrij goed, hoewel niet uitgesproken beter. Bij de prijs die in 1968 vermoedelijk zal gelden, bestaat er waarschijnlijk van boerenzijde wel enige belangstelling voor de teelt. Behalve dat het gewas een vrij redelijk rendement geeft, is het om andere redenen aantrekkelijk, nl. omdat het gewas tijdens de oogsttijd slechts weinig arbeid van de boer vraagt en het een welkome aanvulling kan geven in het vruchtwisselingsschema. Voorwaarde voor handhaving in de rij van landbouwgewassen is echter wel, dat de prijsverhoudingen zich niet t.o.v. andere gewassen in ongunstige zin zullen wijzigen. Opgemerkt moet worden

dat de hiervoor uitgevoerde berekeningen betrekking hebben op West-Noordbrabant. Het is niet met zekerheid te zeggen of dezelfde financiële uitkomsten ook zullen gelden voor andere streken in ons land, b.v. in het noorden.

Zoals reeds in hoofdstuk I werd opgemerkt, is de concurrentiepositie van Nederlandse machinaal geplukte bonen in 1967 gunstiger geworden ten opzichte van die in België. In dit jaar bleek het areaal t.o.v. 1966 te zijn uitgebreid met ongeveer 550 ha. Hoewel hieromtrent nog geen cijfers bekend zijn, is waarschijnlijk de import t.b.v. de industrie uit België in evenredigheid afgenomen. Worden de importen nog verder ingekrompen en dezelfde hoeveelheden door de industrie verwerkt, dan bestaat de kans dat deze teelt in Nederland nog verder kan worden uitgebreid. Hieromtrent heeft echter de verwerkende industrie het laatste woord.

Samenvatting

A. Productie, verwerking, prijzen, import, export en verbruik van stamslabonen

1. De teelt van stamslabonen nam in het begin van de jaren '60 belangrijk toe. Dit was vooral een gevolg van een sterke ontwikkeling van de contractteelt op grote landbouwbedrijven. Doordat de productie in die jaren sterker steeg dan de vraag, verminderde het areaal in 1965, doch daarna had weer enige uitbreiding plaats.
2. De contractteelt van stamslabonen via de veiling nam t/m 1964 ook toe, doch daarna liep het areaal geleidelijk terug. In 1967 bedroeg deze teelt nog slechts 2% van het totaal gecontracteerde areaal.
3. De arealen waar niet op contract geteeld werd, liepen sinds 1963 sterk terug, maar in 1966 werd weer meer geteeld; terwijl de teelt in 1967 ongeveer weer lag op het peil van 1965.
4. In de fysieke opbrengsten per ha kunnen van jaar tot jaar grote schommelingen optreden. Gemiddeld per jaar liepen deze uiteen van ± 8000 - ± 16000 kg per ha.
5. De gemiddelde veilingprijs, inclusief die van glasbonen, schommelde ook van jaar tot jaar met uitersten van ± 22 tot 103 ct. per kg. Evenals de kg-opbrengsten per ha hadden deze prijswijzigingen grote invloed op geldopbrengsten per ha geteelde bonen.
6. De totale binnenlandse productie schommelde de laatste jaren rond 35000 à 40000 ton. In 1965 echter was de productie zeer laag, nl. ± 20000 ton. Dit was enerzijds een gevolg van minder uitzaai doordat bij de industrie grote voorraden waren ontstaan, anderzijds doordat de fysieke opbrengsten per ha dat jaar bijzonder laag waren.
7. De importen van verse bonen namen de laatste jaren sterk toe, nl. van ± 4000 ton in 1960 tot ± 23000 ton in 1966. Deze importen waren voor ca. 90% afkomstig uit België en voor het grootste deel bestemd voor de verwerkende industrie. Volgens verkregen mededelingen nam de import in 1967 af.
8. Van de totaal beschikbare verse bonen (binnenlandse productie + importen) werd een steeds groter aandeel bestemd voor de industrie. De laatste jaren werd van de totale hoeveelheid $\pm 60\%$ industrieel verwerkt. Het binnenlands verbruik nam in de loop der jaren iets toe, het aandeel van het binnenlands verbruik in de totale beschikbare hoeveelheid daalde echter. Ook de export nam iets toe, hoewel deze van jaar tot jaar sterk schommelde. De totale export van verse bonen is van geringe betekenis. De belangrijkste afnemer is W.-Duitsland.

9. Van het totale verbruik van verse bonen is de laatste jaren ongeveer 1/3 uit het buitenland afkomstig.
10. Door de jaren heen ligt het verse verbruik per hoofd der bevolking thans na een geringe daling in de jaren '50 ongeveer op hetzelfde peil als gemiddeld in het begin van de jaren '50.
11. De industrie voorzag t/m 1966 in toenemende mate in haar grondstoffenbehoefte door aankopen in het buitenland.
12. De inkopen via de veiling namen voortdurend af, nl. in 1966 tot 20% van de totale behoefte.
13. Van de totale industrieel verwerkte bonen werd jaarlijks + 75 à 85% gesteriliseerd. Het zouten nam af en het invriezen en drogen namen toe. Procentueel bleven deze vormen van conserveren ongeveer op hetzelfde peil, nl. beide + 10-15% van de totale produktie.
14. De export van geconserveerde bonen nam sterk toe. Dit was vooral het geval met gesteriliseerde en gedroogde bonen.
15. Van de gesteriliseerde bonen was W.-Duitsland, vooral de laatste jaren, verreweg de grootste afnemer, nl. + 90% van het totaal.
16. Nederland heeft de laatste jaren + 10-27% van alle door W.-Duitsland geïmporteerde gesteriliseerde bonen geleverd.
17. Zwitserland was in de jaren '50 de grootste importeur van gedroogde Nederlandse bonen. Na 1960 was W.-Duitsland de grootste afnemer, nl. + 45% van alle geëxporteerde gedroogde bonen.
18. Nederland importeerde de laatste jaren echter meer gesteriliseerde bonen dan dat het uitvoerde.
19. Het verbruik van geconserveerde bonen per hoofd der bevolking nam sterk toe, nl. - omgerekend tot vers produkt - van + 0,80 kg gemiddeld in de jaren 1950/54 tot + 2,12 kg gemiddeld in de jaren 1962/66.
20. Gezien het gelijk blijven van het vers verbruik nam derhalve het totale verbruik (vers + geconserveerd) ook met 1,2 à 1,3 kg per hoofd toe.
21. Doordat de totale binnenlandse produktie minder toenam dan het verbruik, was de binnenlandse produktie de laatste jaren niet in staat in het binnenlands verbruik te voorzien.

B. Bedrijfseconomische aspecten van de slabonenteelt

1. De totale kosten per ha van de teelt van bonen voor vers gebruik (type I) bedroegen, berekend op eigendomsbasis, in 1966 f 7128,-,

van contractteelt via de veiling, hoofdgewas (type II) f 5511,-, voor contractteelt via de veiling, nagewas (type III) f 4314,- en van bonen geteeld op contract en machinaal geoogst (type IV) f 2286,-. Op pachtbasis berekend bedroegen deze kosten resp.: van type I f 6426,-; van type II f 4906,-; van type III f 3901,- en van type IV f 1789,-.

2. De verschillen tussen deze kosten bij de diverse bedrijfstypen zijn terug te voeren tot verschillen bij de diverse kostencomponenten waarvan de oorzaken in grote lijnen kunnen worden genoemd als volgt:
  - a. bij de duurzame produktiemiddelen, vooral bij werktuigen, door invloed van de bedrijfsgrootte.
  - b. bij de directe kosten van bewerking, vooral door een verschil in de ingecalculerde lonen in verband met een uitéénlopende structuur, samenstelling en leeftijdsopbouw van de arbeidskrachten, maar ook door de grote verschillen in het aantal voor de teelt benodigde uren, vooral bij het oogsten, inhaerent aan het doel waarvoor men teelde. Voor de teelt op type I waren 1099; op type II 1008; op type III 783 en op type IV 127 manuren per ha nodig.
  - c. bij de afleveringskosten, zowel door verschillen in transportkosten als in fust- en veilingkosten. De afleveringskosten waren voor type I f 992,-; voor type II f 417,-; voor type III f 333,- en voor type IV f 4,- per ha.
  - d. bij de materiaalkosten, als gevolg van verschillen in aangewende meststoffen en bestrijdingsmiddelen. Totaal gezien lopen deze kosten bij de verschillende bedrijfstypen niet veel uitéén.
  - e. bij de overige kosten, door invloed van bedrijfstype en -oppervlakte. De verschillen waren gering.
3. Per 100 kg produkt waren de kosten op eigendomsbasis van type I f 64,80; type II f 47,92; type III f 43,14 en type IV f 21,17. Berekend op pachtbasis bedroegen deze kosten f 58,42 (type I); f 42,66 (type II); f 39,01 (type III) en f 16,56 (type IV).
4. De verschillen worden behalve door de onder 2 genoemde factoren beïnvloed door verschillen in fysieke opbrengsten per ha.
5. De rentabiliteit was, berekend op eigendomsbasis, op alle bedrijfstypen, uitgesproken slecht. Aldus berekend werd op alle typen verlies geleden.
6. Het saldo van opbrengst minus directe kosten (exclusief arbeid) bedroeg op type I f 4993,-; op type II f 3803,-; op type III f 3345,-; op type IV f 1406,-.
7. In vergelijking met saldi van andere gewassen op L.E.I.-bedrijven in het consultantschap Zevenbergen kon met bonen, bij de in 1963/66 geldende prijsverhoudingen, een vrij redelijk saldo worden verkregen.

8. Uit een voorcalculatie 1968 is gebleken dat op eigendomsbasis berekend, de kosten per 100 kg produkt in alle gevallen boven de te verwachten opbrengstprijzen zullen liggen. Op pachtbasis berekend zullen op typen I en IV deze kosten lager zijn dan de opbrengstprijzen, op typen II en III echter zal verlies worden geleden en is geen redelijke beloning van de arbeid te verkrijgen. Op deze bedrijfstypen zal de teelt dan ook wel spoedig geheel worden gestaakt.
9. De teelt voor de veiling (type I) kan op pachtbasis wel redelijke uitkomsten geven, indien niet, - zoals thans vaak het geval is - achter de markt aan wordt geteeld. Gezien de beperkte binnenlandse vraag naar verse bonen en de geringe exportmogelijkheden hiervan, is voorzichtigheid met uitbreiden geboden.
10. De teelt op contract, machinaal geoogst (type IV) heeft iets betere kansen. Met deze teelt bestaat de mogelijkheid een vrij redelijk uurloon te verdienen. Bovendien is gebleken dat in de afgelopen jaren een redelijk saldo per ha kon worden bereikt in verhouding tot die van andere, weinig arbeid vragende, gewassen.
11. Als gevolg van het machinale oogsten, is de concurrentiepositie van Nederlandse bonen gunstiger geworden ten opzichte van uit België geïmporteerde machinaal geplukte bonen. De geringe houdbaarheid van deze bonen maakt nl. dat verwerking snel moet geschieden en de verwerkende industrie geeft daarom de voorkeur aan in Nederland geteelde bonen, gezien de kortere transportafstand. In 1967 is het Nederlandse areaal reeds uitgebreid met + 550 ha ten koste van de import uit België. Een verdere uitbreiding van de Nederlandse teelt, ten koste van de Belgische export naar ons land ligt in de lijn der verwachtingen, althans voor zover de verwerkende industrie zijn produktie niet vermindert.

BIJLAGE I

Oppervlakte slabonen (stok + stam) open grond (ha)

Jaren	Totaal	Niet op contract	Op contract totaal	Op contract via veilingen	Op contract niet via veilingen
1950	2896	2896	-	-	-
1951	2100	2100	-	-	-
1952	2400	2400	-	-	-
1953	2800	2800	-	-	-
1954	3081	3081	-	-	-
1955	2443	2327	116 1)	116 1)	-
1956	2441	2241	200	200	-
1957	2795	2531	264	264	-
1958	2765	2524	241	241	-
1959	2425	1865	560	156	404
1960	2520	1780	740	227	513
1961	3531	2418	1113	290	823
1962	3200 1)	1632	1568	468	1100
1963	3529	2091	1438	438	1000
1964	3170	1823	1347	572	775
1965	2309	1463	846	177	669
1966	2677	1540	1137	111	1026
1967	3132	1443	1689	43	1646

1) Geschat.

Bron: C.B.S. julitellingen.

Aanvullende cijfers: Centraal Bureau voor de Tuinbouwveilingen.

BIJLAGE II

Fysiske opbrengsten, prijzen en geldopbrengsten per ha

Jaren	Kg per ha alle bonen 1)	Kg per ha geveilde bonen (niet op contract) 1)	Kg per ha contract via de veiling 2)	Kg per ha contract niet via de veiling 2)	Gemiddelde veilingprijs geveilde bonen gld per 100 kg 3)	Berekende opbrengst in gld/ha 3)
1950	14800	14800	-	-	21,60	3200
1951	10900	10900	-	-	45,80	5000
1952	11100	11100	-	-	46,10	5100
1953	10400	10400	-	-	41,50	4300
1954	6100	6100	-	-	74,50	4500
1955	12600	12600	13000	-	44,50	5600
1956	9200	9200	9500	-	76,10	7000
1957	11000	11300	8000	-	57,10	6500
1958	13800	13800	13500	-	35,70	4900
1959	9800	11900	10000	8000	80,10	9500
1960	15600	16900	14000	12000	55,80	9400
1961	11200	11500	12000	10000	57,60	6600
1962	10800	12100	10000	9000	64,00	7700
1963	11100	11000	11000	11000	47,40	5100
1964	11200	11300	11000	11000	50,70	5700
1965	8000	7600	8000	8000	103,40	7900
1966	9600	9700	10000	9500	73,00	7100

1) Berekend. totale hoeveelheid geveild (excl. glasteelt): ha exclusief contract.

2) Geraamd door Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen.

3) Inclusief van glashonen, exclusief vergoedingen bij doordraaien. Deze cijfers geven derhalve geen inzicht in de gemiddelde prijzen van op volle grond geteelde bonen en de opbrengsten daarvan zijn lager.

Opmerking: De aan de vrije handel geleverde bonen zijn hier niet bij inbegrepen. De laatste jaren kan men deze ramen op ± 3 à 4% van de aan de veiling geleverde bonen.

BIJLAGE III

Binnenlandse produktie van slabonen (inclusief teelt onder glas) en import (x 1000 kg)

Jaren	Totale aanvoer incl. glas	Waarvan onder glas	Aanvoer exclusief contract	Aanvoer contract via veiling	Aanvoer contract niet via veiling	Totaal via contract- teelt	Import	Totale binnenl. aanvoer en import
1950	43700	700	43700	-	-	-	0	43700
1951	23500	700	23500	-	-	-	300	23800
1952	27400	800	27400	-	-	-	100	27500
1953	29800	650	29800	-	-	-	900	30700
1954	19300	600	19300	-	-	-	800	20100
1955	31300	600	31300	1500	-	-	1100	32400
1956	23200	700	21300	1900	-	1900	3100	26300
1957	31400	600	29300	2100	-	2100	3100	34500
1958	38100	600	34900	3200	-	3200	4100	42200
1959	26900	700	22100	1600	3200	4800	1600	28500
1960	40200	800	30900	3200	6100	9300	4000	44200
1961	40600	900	28800	3500	8300	11800	7200	47800
1962	35300	900	20600	4700	10000	14700	11400	46700
1963	40500	1300	24600	4900	11000	15900	18200	58700
1964	36700	1300	21900	6300	8500	14800	17100	53800
1965	19700	1200	12300	1400	6000	7400	16600	36300
1966	27400	1700	16700	1200	9500	10700	23300	50700

Opmerking: afgeronde hoeveelheden.

Bron: Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen. Produktennota's.

BIJLAGE IV

Import van verse slabonen naar land van herkomst (x 1000 kg)

Jaren	Totaal import	Waarvan uit:					
		België en Luxemburg	Italië	W.-Duitsland	Frankrijk	Egypte	Spanje
1950	15	.	.	.	.	.	.
1951	275	7	268	-	-	-	-
1952	62	62	-	-	-	-	-
1953	858	-	62	796	-	-	-
1954	812	630	179	-	-	-	-
1955	1134	358	776	-	-	-	-
1956	3059	1090	1909	-	54	-	-
1957	3128	2339	651	132	-	-	-
1958	4089	1976	2095	-	-	-	-
1959	1590	525	1008	53	-	-	-
1960	3973	3329	639	-	-	-	-
1961	7222	6345	863	-	-	-	-
1962	11390	9874	1513	-	-	-	-
1963	18243	15894	2338	-	-	-	-
1964	17075	16263	746	-	3	46	-
1965	16593	15087	912	-	523	25	41
1966	23348 1)	20835	2155	-	176	-	-

1) Voorlopige cijfers.

Bron: C.B.S. maandstatistiek In-, uit- en doorvoer.

BIJLAGE V.

Bestemming van de beschikbare hoeveelheid slabonen (= totale binnenlandse productie inclusief glasteelt + import) (x 1000 kg)

	Totaal beschikbaar	Binnenlands vers verbruik	Export	Industrie	Doordraai
1950	43700	22000	1000	13200	7500
1951	23800	16000	1300	6400	100
1952	27500	16700	3600	7200	-
1953	30700	16600	2000	11400	700
1954	20100	8600	700	10800	-
1955	32400	16400	1400	14200	400
1956	26300	11500	500	14300	-
1957	34500	13800	900	19600	200
1958	42800	18200	1600	18900	3500
1959	29200	15800	1800	10900	-
1960	44200	18500	1300	24200	200
1961	47800	19100	2400	26100	200
1962	46700	16300	2600	27700	100
1963	58700	18500	1700	34800	3700
1964	53800	17700	2100	33000 1)	1000
1965	36300	14600	500	21200	-
1966	50700	18800	1500	30300	100

1) Volgens produktiestatistieken van het C.B.S. = 34510 x 1000 kg.

Bron: Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen. Produktennota's.

BIJLAGE VI

Export van verse slabonen naar diverse landen (x 1000 kg)

Jaren	Totaal	Waarvan naar:		
		België	W.-Duitsland	Zwitserland
1950	1000	-	1000	-
1951	1300	900	400	-
1952	3600	1000	2300	300
1953	2000	1100	300	500
1954	700	600	100	-
1955	1400	500	700	200
1956	500	300	200	-
1957	900	300	500	100
1958	1600	100	1500	-
1959	1800	600	1200	-
1960	1300	100	1100	100
1961	2400	200	2000	100
1962	2600	-	2600	-
1963	1700	-	1700	-
1964	2100	-	2100	-
1965	500	100	400	-
1966	1500	300	1100	-

Bron: Produktennota's van het Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen.

BIJLAGE VII

Westduitse produktie en import van verse slabonen

Jaren	Ha bonen	Produktie per ha (ton)	Totale produktie x 1000 kg	Import uit Italië juni/juli (x 1000 kg)	Import uit België (x 1000 kg)	Import uit Nederland (x 1000 kg)
1950	3300	9,5	31600			
1951	2900	9,3	27000			
1952	3900	7,5	29000			
1953	5000	9,3	46000	5700		
1954	4600	7,8	36000	6200		
1955	5200	9,6	50000	9500		
1956	5300	7,7	41000	13700		
1957	6400	10,4	66900	7800		
1958	5800	9,5	55500	9800		1500
1959	5000	6,4	31900	7800		1300
1960	5600	9,5	52600	9100		1100
1961	6700	8,5	56800	11100	1200	2000
1962	7500	7,6	56900	10500	1200	2550
1963	7800	10,2	79500	10700	2000	1680
1964	8400	9,4	79100	12100	3300	2080
1965	6400	8,0	51300	6200	3000	360
1966	8000	10,2	81200	7100	3500	1530

Bron: Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen; Produktennota's.

BIJLAGE VIII

Aankoop door Nederlandse industrie (x 1000 kg)

Jaren	Totaal verwerkt	Gekocht via veilingklok	Gekocht op contract via veiling	Gekocht op contract buiten veiling	Import
1950	13200	13200	-	-	-
1951	6500	6500	-	-	-
1952	7200	7200	-	-	-
1953	11400	11400	-	-	-
1954	10800	10800	-	-	-
1955	14200	12700	1500	-	-
1956	14300	12400	1900	-	-
1957	19600	17500	2100	-	-
1958	18900	15700	3200	0	-
1959	10900	6100	1600	3200	0
1960	24200	13800	3200	6200	1000
1961	26100	12300	3500	8300	2000
1962	27700	8000	4700	10000	5000
1963	34800	6900	4900	11000	12000
1964	33000	5700	6300	8500	12500
1965	21200	2800	1400	6000	11000
1966	30300	3100	1200	9500	16500

Bron: Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen.

BIJLAGE IX

Industriële verwerking van verse slabonen (x 1000 kg)

Jaren	Totaal verwerkt	Gesteriliseerd	Gezouten	Ingevroren	Gedroogd	Op andere wijze verduurzaamd
1950	13150	11639	(400)	269	(800)	(-)
1951	6450	4976	(200)	722	(500)	(-)
1952	7166	4473	(200)	721	(1700)	(-)
1953	11432	8033	(400)	1113	(1800)	(-)
1954	10780	8537	(300)	611	(1300)	(-)
1955	14229	11369	228	761	1860	11
1956	14272	12775	145	635	706	10
1957	19570	16487	150	697	2153	84
1958	18857	15149	249	1273	2076	110
1959	10944	9004	34	1162	649	95
1960	24205	19790	61	2399	1851	104
1961	26054	19869	134	2840	3136	75
1962	27723	20666	137	3759	3001	160
1963	34794	25992	255	5017	3424	106
1964	34512 1)	26889	116	3881	3622	4
1965	21154	18244	66	1832	995	17
1966	(30300)	.	.	.	.	.

. = onbekend.

Bron: C.B.S. Productiestatistieken groente- en fruitverwerkende industrie.

( ) Aanvullingen Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen.

1) Volgens Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen = 33000 ton.

BIJLAGE X

Export verduurzaamde slabonen (x 1000 kg)

Jaren	Gesteriliseerd	Ingevroren	Gedroogd
1950	954	111	36
1951	500	433	29
1952	656	348	102
1953	554	669	103
1954	656	220	58
1955	1445	344	69
1956	1281	323	86
1957	1129	258	168
1958	1066	378	113
1959	1330	332	137
1960	3350	403	131
1961	1446	987	141
1962	4500	1806	211
1963	3405	1502	313
1964	6942	1695	270
1965	5444	1212	201
1966	1)	1919	251

1) Samengevoegd met snijbonen in blik.

Bron: C.B.S. Maandstatistiek In-, uit- en doorvoer.

BIJLAGE XI

Export van gesteriliseerde bonen naar diverse landen (x 1000 kg)

Jaren	W.-Duitsland	Verenigd Koninkrijk	België en Luxemburg	Overige landen	Totaal
1950	715	125	-	114	954
1951	73	172	15	240	500
1952	134	282	28	212	656
1953	109	154	49	242	554
1954	131	50	94	381	656
1955	820	159	179	287	1445
1956	203	403	386	289	1281
1957	231	237	290	371	1129
1958	218	148	322	378	1066
1959	431	87	465	347	1330
1960	2639	42	293	376	3350
1961	799	89	165	393	1446
1962	3856	74	225	345	4500
1963	2742	61	250	352	3405
1964	6359	77	178	328	6942
1965	4845	68	211	320	5444
1966	8000 1)	50 1)	400 1)	200 1)	8650 1)

1) Geraamd.

Bron: C.B.S. Maandstatistiek In-, uit- en doorvoer.

BIJLAGE XII

Export van gedroogde bonen naar diverse landen (x 1000 kg)

Jaren	Zwitserland	Verenigd Koninkrijk	Oostenrijk	West-Duitsland	Overige landen	Totaal
1950	35	-	-	-	1	36
1951	27	-	-	-	2	29
1952	99	-	-	-	3	102
1953	88	9	-	-	6	103
1954	47	5	-	-	6	58
1955	58	8	2	-	1	69
1956	49	19	6	3	12	86
1957	108	38	8	8	6	168
1958	66	23	13	6	5	113
1959	23	26	11	69	8	137
1960	47	34	6	41	3	131
1961	36	14	7	62	22	141
1962	58	22	15	111	5	211
1963	72	44	24	162	10	313
1964	54	25	25	153	13	270
1965	14	45	26	91	25	201
1966	56	51	19	116	9	251

BIJLAGE XIII

Importen van gesteriliseerde bonen uit diverse landen en van ingevroren bonen totaal
(x 1000 kg)

Jaren	België en Luxemburg	Frankrijk	Italië	Overige landen	Totaal gesteriliseerde bonen	Totaal ingevroren bonen
1950	86	4	-	1	91	.
1951	306	6	-	260	572	.
1952	18	-	-	4	22	.
1953	33	7	-	3	43	.
1954	500	5	8	2	515	.
1955	124	8	13	8	153	.
1956	497	13	26	23	559	.
1957	543	-	23	66	632	.
1958	1043	-	8	31	1082	.
1959	1338	-	47	15	1400	.
1960	1202	12	69	6	1289	.
1961	3013	17	15	73	3118	43
1962	4624	17	110	2	4753	12
1963	6202	28	145	217	6592	76
1964	4719	60	133	58	4970	112
1965	8496	98	173	206	8973	22
1966 1)	+ 7430	+ 180	+ 160	+ 890 2)	+ 7430	45

1) Ramingen.

2) Waarvan + 675 ton uit China.

Bron: C.B.S. Maandstatistiek In-, uit- en doorvoer.

BIJLAGE XIV

TOELICHTING OP DE BEREKENINGEN (bijlagen XIV, XV, XVI en XVII)

Type I. De teelt voor de veiling voor vers gebruik

Duurzame produktiemiddelen

a) Eigendomsbasis

- <u>Kosten van de grond</u>			
De waarde van de grond werd geschat op gemiddeld f 14.000,-- per ha. Bijna nergens werd gedraineerd. Uitgangspunt derhalve: "niet gedraineerd".			
Rente van f 14.000,-- à 4%	f	560,--	
Grond en waterschapslasten (norm)	"	20,--	f 580,--
- <u>Kosten van gebouwen</u>			
De nieuwwaarde van het bedrijfsgedeelte werd geraamd op f 30.000,-- = per ha f 4.615,--			
Rente en afschrijving	f	255,--	
Klein onderhoud	"	15,--	
Groot onderhoud en assurantie 1,4% van f 4.615,--	"	65,--	" 335,--
- <u>Kosten van werktuigen (exclusief trekker)</u>			
Nieuwwaarde f 13.000,-- = per ha f 2.000,--			
Afschrijving 9% =	f	180,--	
Onderhoud 3% =	"	60,--	
Rente 6% van 60% van f 2.000,--	"	72,--	" 312,--
	<u>Totaal</u>		<u>f 1227,--</u>

b) Pachtbasis

- <u>Kosten van grond en gebouwen (volgens norm)</u>	f	213,--	
- <u>Kosten werktuigen</u>	"	312,--	" 525,--

Directe kosten van bewerking per ha

a) Directe grondbewerking

Uitgegaan is van:

1½ x ploegen	18 mu + 0 pu + 18 tu
1 x eggen	6 mu + 6 pu + 0 tu
1 x slepen	5 mu + 5 pu + 0 tu
1 x stoppelploegen	11 mu + 0 pu + 11 tu
<u>Totaal</u>	<u>40 mu + 11pu + 29 tu</u>

Kosten:

40 mu à f 3,65 =	f 146,--
11 pu à f 1,50 =	" 16,50
29 tu à f 4,80 =	<u>" 139,20</u>

Te transporteren f 301,70

b) Het bemesten

Stalmest Per jaar wordt 27 ton stalmest toegerekend. Deze mest wordt met de hand gestrooid. Nodig zijn per ton: 45 manmin. + 25 trekkermin.

Omgerekend aantal uren nodig voor 27 ton = 20 mu + 11 tu

Kalk Per jaar kan 450 kg kalk worden toegerekend. Per 100 kg zijn nodig 30 manmin. + 10 trekkermin. Omgerekend aantal uren nodig voor: 450 kg kalk 2½ mu + 1 tu (afgerond).

Mengmest Er wordt alleen mengmest gebruikt (geen afz. K + P meststoffen).

BIJLAGE XIV (vervolg)

Transport f 301,70

Gemiddeld wordt 600 kg 12-10-18 gebruikt. Voor het strooien is nodig 47 manmin. per 100 kg en geen pu of tu. (dus: hand gestrooid) = $4\frac{1}{2}$ mu.
 K.a.s. Als overbesteding wordt 100 kg k.a.s. gebruikt. Voor het strooien is 1 mu nodig:

Totaal uren: Stalmest	20 mu + 0 pu + 11 tu
Kalk	$2\frac{1}{2}$ mu + 0 pu + 1 tu
Mengmest	$4\frac{1}{2}$ mu + 0 pu + 0 tu
K.a.s.	1 mu + 0 pu + 0 tu
Totaal	<u>28 mu + 0 pu + 12 tu</u>

Kosten:

28 mu à f 3,65	= f 102,20	
0 pu à f 1,50	= " -,-	
12 tu à f 4,80	= " 57,60	f 159,80

c) Het zaaien

Er is gezaaid met een handzaaimachine
 Voor dit werk is nodig: 14 mu à f 3,65 " 51,10

d) Het verplegen

Frezen 1 x à 6 mu à f 3,65 = f 21,90
 Hakken, wieden en schoffelen met de hand totaal 77 mu
 à f 3,65 = " 281,05 " 302,95

e) Chemisch onkruidbestrijden

Met eigen motorrugspuit 6 mu à f. 3,65 = " 21,90

f) Ziektenbestrijding

1 x spuiten met eigen motorrugspuit
 5 mu à f 3,65 = " 18,25

g) Beregenen

Aangenomen wordt dat 1 x in de twee jaar 1 x wordt beregend.
 Per keer 10 uur : 2 = 5 mu à f 3,65 = " 18,25

h) Het oogsten

Er wordt in gedeelten met de hand geplukt:
 Benodigd aantal uren 918 à f 3,10 = " 2845,80

Totaal f 3719,75

Materiaalkosten

a) Meststoffen

Stalmest Per ha wordt jaarlijks toegerekend 27 ton stalmest. Deze mest is van het eigen bedrijf afkomstig en wordt gewaardeerd op f 7,- per ton
 Kosten 27 ton à f 7,- f 189,-
 Kalk Per ha wordt jaarlijks toegerekend
 450 kg dolokal. (54% z.b.b.) à f 6,10 per 100 kg
 prijspeil 1e helft 1966) " 27,45

Te transporteren f 216,45

BIJLAGE XIV (vervolg)

	Transport	f	216,45
Mengmest	Per ha wordt aangewend 600 kg à f 30,40		
12-10-18	per 100 kg		
	(prijspeil 1e halfjaar 1966)	f	182,40
K.a.s.	100 kg per ha à f 21,60 per 100 kg		
	(prijspeil 1e halfjaar 1966)	"	21,60
			<u>" 204,--</u>
		f	420,45
b) <u>Zaaizaad</u>	Er is gezaaid met de handzaaimachine.		
	Gebruikt wordt 83 kg zaaizaad à f 3,13 per 100 kg =	"	259,79
c) <u>Onkruidbestrijdingsmiddelen</u>	4,5 kg Ivorin à f 12,50 per kg =	"	56,25
d) <u>Ziektenbestrijdingsmiddelen</u>	4 kg Zineb à f 5,60 per kg =	"	22,40
		Totaal	<u>f 758,89</u>
Afleveringskosten			
a) <u>Het afwegen</u>	Hiervoor was nodig 31 mu à f 3,65 =	f	113,15
b) <u>Het wegbrengen</u>	Zelf leveren aan de tuinbouwvereniging		
	Nodig: 46 mu à f 3,65 = f 167,90		
	43 tu à f 4,80 = " 206,40	"	374,30
c) <u>Fusthuur</u>	Gemiddelde opbrengsten 11000 kg, afgeleverd in kisten		
	à 13 kg.		
	Benodigd aantal kisten 11000 : 13 = 846 à f 0,06	"	50,76
d) <u>Veilingkosten</u>	4% voor de veiling + 3% voor de vereniging van het		
	brutobedrag.		
	Aangenomen is dat alles is geleverd.		
	11000 kg à gemiddeld f 0,59 (prijs in 1966) =		
	f 6.490,- bruto 7% van f 6.490,- =	"	454,30
		Totaal	<u>f 992,51</u>
Overige kosten			
a) <u>Diverse algemene kosten.</u>	Dit zijn kosten die betrekking hebben op het gehele bedrijf, omgeslagen per ha (norm)	f	90,--
b) <u>Algemene werkzaamheden.</u>	Deze hebben betrekking op het gehele bedrijf en zijn per ha omgeslagen.		
	60 mu à f 3,65 = f 219,--		
	15 tu à f 4,80 = " 72,--	"	291,--
		Te transporteren	<u>f 381,--</u>

BIJLAGE XIV (vervolg)

Transport f 381,--

c) Rente omlopend kapitaal

Deze is berekend als volgt:

Lonen	f	4.006,50				
Materiaal	"	758,89				
Algemeen	"	90,--				
Var. trekkerkosten	"	39,60				
Totaal	f	4.894,99	Oml. tijd 2 maanden 6% rente		"	48,95
					Totaal	<u>f 429,95</u>

Overzicht van mens-, paarde- en trekkeruren en kosten

	Uren			Gld			Gld. totaal
	M	P	T	M	P	T	
Alg. grondbew.	40	11	29	146,--	16,50	139,20	301,70
Het bemesten	28	0	12	102,20	-	57,60	159,80
Het zaaien	14	-	-	51,10	-	-	51,10
Het verplegen	83	-	-	302,95	-	-	302,95
Het chemisch onkruid bestr.	6	-	-	21,90	-	-	21,90
Het ziektenbestr.	5	-	-	18,25	-	-	18,25
Het beregenen	5	-	-	18,25	-	-	18,25
Het oogsten	918	-	-	2845,80	-	-	2845,80
Totale directe uren en kosten	1099	11	41	3506,45	16,50	196,80	3719,75
Het afwegen	31	-	-	113,15	-	-	113,15
Het wegbrengen	46	-	43	167,90	-	206,40	374,30
Alg. werkHz.heden	60	-	15	219,00	-	72,00	291,00
Totaal	1236	11	99	4006,50	16,50	475,20	4498,20
af: variabele kosten trekker à 40 ct. p.u.						- 39,60	
Vaste trekker- kosten						435,60	
Gemiddeld inge- calc. loon				3,24			

BIJLAGE XV

Type II. De teelt op contract via de veiling (handgeplukt, hoofdgewas)

Duurzame produktiemiddelen

a) Eigendomsbasis

- Kosten van de grond

De waarde van de grond werd geschat op gemiddeld f 13.000,- per ha. Slechts enkele percelen zijn ge-draineerd.

Rente van f 13.000,- à 4%

f 520,--

Grond- en waterschapslasten (norm)

" 30,--

Drainagekosten (norm)

" 10,-- f 560,--

- Kosten van gebouwen

De nieuwwaarde van het bedrijfsgedeelte werd geraamd op f 33.000,- per ha cultuurgrond f 3.480,--

Rente en afschrijving

f 194,--

Klein onderhoud

" 15,--

Groot onderhoud + assurantie 1,4% van f 3.480,--

" 49,-- " 258,--

- Kosten van werktuigen (exclusief trekker)

Nieuwwaarde f 13.000,- = per ha

f 1370,--

Afschrijving 9%

" 123,--

Onderhoud 3%

" 41,--

Rente 6% van 60% van f 1.370,--

" 49,-- " 213,--

Totaal

f 1031,--

b) Pachtbasis

- Kosten van de grond en gebouwen (volgens norm)

f 213,--

- Kosten werktuigen

" 213,-- " 426,--

Directe kosten van bewerking

a) Directe grondbewerking

Uitgegaan is van:

1½ x ploegen = 18 mu + 0 pu + 18 tu

1 x eggen = 6 mu + 0 pu + 6 tu

1 x stoppelploegen = 6 mu + 0 pu + 6 tu

totaal 30 mu + 0 pu + 30 tu

Kosten:

30 mu à f 3,65 = f 109,50

30 tu à f 3,50 = " 105,--

Te transporteren f 214,50

b) Het bemesten

Stalmest

Per jaar wordt 20 ton stalmest toegerekend. Gedeeltelijk wordt de mest aangekocht en met de verspreider verspreid. Gemiddeld zijn nodig 45 manminuten en 20 trekkerminuten per ton. Omgerekend aantal uren nodig voor 20 ton = 15 mu + 7 tu.

Kalk

Per jaar kan 275 kg kalk worden toegerekend. Per 100 kg zijn nodig 23 manminuten en 10 trekkerminuten. Omgerekend aantal uren nodig voor 275 kg kalk: 1 mu + ½ tu (afgerond).

Mengmest

Er wordt alleen mengmest gebruikt (geen afz. P. en K. meststoffen). Er wordt 800 kg 12-10-18 gebruikt. Voor het strooi-en is nodig 36 manminuten en 6 trekkerminuten per 100 kg.

Gedeeltelijk met de hand gestrooid is nodig:
 5 mu + $\frac{1}{2}$ tu (afgerond).
 K.a.s. Als overbesteding wordt 200 kg k.a.s. gebruikt.
 Voor het strooien is nodig 1 mu (met de hand).

Totaal uren: Stalmest	15 mu + 0 pu + 7 tu
Kalk	1 mu + 0 pu + $\frac{1}{2}$ tu
Mengmest	5 mu + 0 pu + $\frac{1}{2}$ tu
K.a.s.	1 mu + 0 pu + 0 tu
Totaal	<u>22 mu + 0 pu + 8 tu</u>

Kosten:

22 mu à f 3,65 = f 80,30	
0 pu	
8 tu à f 3,50 = " 28,00	" 108,30

c) Het zaaien

Er is gezaaid met een grote machine met paard: nodig was
 8 mu à f 3,65 = f 29,20
 6 pu à " 1,50 = " 9,00 " 38,20

d) Het verplegen

Alleen hakken, schoffelen en wieden met de hand. Nodig 104
 mu à f 3,65 = " 379,60

e) Chemisch onkruidbestrijden

Met eigen motorrugspuit 1 x 5 mu à f 3,65 = " 18,25

f) Ziektenbestrijding

Wordt niet gedaan.

g) Beregenen

Wordt niet gedaan

h) Het oogsten

Het oogsten geschiedt met de hand. Nodig 839 mu à f 2,50 = " 2097,50

Totaal f 2856,35

Materiaalkosten

a) Meststoffen

Stalmest	Per ha wordt jaarlijks 20 ton stalmest aangewend. Deze stalmest is voor een deel afkomstig van buiten het bedrijf. In verband daarmee is de waarde gesteld op f 7,50 per ton. Kosten derhalve 20 x f 7,50 =	f 150,--
Kalk	275 kg Dolokal (54% z.b.b.) à f 6,10 per 100 kg (prijspeil jan./juni 1966)=	" 16,50
Mengmest (12-10-18)	Per ha wordt aangewend 800 kg à f 30,40 per 100 kg (prijspeil jan./juni 1966) =	" 243,20
K.a.s.	200 kg overbesteding à f 21,60 per 200 kg (prijspeil jan./juni 1966)=	" 53,20
		<u>f 462,90</u>
	Te transporteren	f 462,90

BIJLAGE XV (vervolg)

	Transport	f	462,90
b)	<u>Zaaizaad</u> (machinaal zaaien met paard) nodig 98 kg à f 3,21 per 100 kg =	"	314,58
c)	<u>Onkruidbestrijdingsmiddelen</u> 6 kg Ivorin à f 12,50 per kg =	"	75,00
d)	<u>Ziektenbestrijdingsmiddelen</u> Geen		
	Totaal	f	<u>852,48</u>
Afleveringskosten			
a)	<u>Het afwegen</u> 15 mu à f 3,65	f	54,75
b)	<u>Het wegbrengen</u> Aangenomen is dat de bonen door de teler zelf naar de veiling worden gebracht. Nodig: 17 mu à f 3,65 = f 62,05 17 tu à f 3,50 = f 59,50	"	121,55
c)	<u>Fusthuur</u> Gemiddelde opbrengsten: 11500 kg, afgeleverd in zakken à 15 kg. Benodigd aantal zakken 11500 : 15 = 767 à f 0,05 per stuk	"	38,35
d)	<u>Veilingkosten</u> (zelf gebracht) Kosten bedragen 3% voor de veiling en 1% voor de vereniging is totaal 4% van het brutobedrag. Contractprijs = f 0,44 per kg. Bruto-opbrengsten 11500 à f 0,44 = f 5.060,--, waarvan 4% =	"	202,40
	Totaal	f	<u>417,05</u>
Overige kosten			
a)	<u>Diverse algemene kosten.</u> Dit zijn kosten die betrekking hebben op het gehele bedrijf, omgeslagen per ha.	f	90,--
b)	<u>Algemene werkzaamheden.</u> Deze hebben ook betrekking op het gehele bedrijf, per ha omgeslagen. 50 mu à f 3,65 = f 182,50 12 tu à f 3,50 = " 42,--	"	224,50
c)	<u>Rente omlopend kapitaal</u>		
	Lonen	f	3.013,65
	Materiaal	"	852,48
	Algemeen	"	90,--
	Variabele trekkerkosten	"	26,80
	Totaal	f	3.982,93 2 mnd. oml.tijd à 6%
	Totaal	f	<u>354,83</u>

BIJLAGE XV (vervolg)

Overzicht van man-, paarde- en trekkeruren en kosten

	Uren			Gld			Gld. totaal
	M	P	T	M	P	T	
Alg. grondbewerking	30	-	30	109,50	-	105,--	214,50
Het bemesten	22	-	8	80,30	-	28,--	108,30
Het zaaien	8	6	-	29,20	9,-	-	38,20
Het verplegen	104	-	-	379,60	-	-	379,60
Het chemisch onkruidbestrijden	5	-	-	18,25	-	-	18,25
Het ziektenbestr.	-	-	-	-	-	-	-
Het beregenen	-	-	-	-	-	-	-
Het oogsten	839	-	-	2097,50	-	-	2097,50
Totale directe uren en kosten	1008	6	38	2714,35	9,-	133,--	2856,35
Het afwegen	15	-	-	54,75	-	-	54,75
Het wegbrengen	17	-	17	62,05	-	59,50	121,55
Alg.werkz.heden	50	-	12	182,50	-	42,--	224,50
Totaal	1090	6	67	3013,65	9,-	234,50	3256,15
af: Variabele kosten trekker (f 0,40 per uur)						26,80	
Vaste kosten trekker						207,70	
Totaal ingecal- culeerd loon p.u.				2,76⁵			

BIJLAGE XVI

Type III. De teelt op contract via de veiling (handgeplukt, nagewas)

Duurzame produktiemiddelen

a) Eigendomsbasis

- Kosten van de grond

De waarde van de grond werd geschat op gemiddeld f 13.000,--
per ha $\frac{1}{3}$ van de grond is gedraineerd.

Rente van f 13.000,-- à 4% = f 520,-- toegerekend aan bonen

70% = f 364,--

Grond en waterschapskosten f 30,- toegerekend aan bonen

70% = " 21,--

Drainagekosten (norm) f 20,- toegerekend aan bonen 70% = " 14,-- f. 399,--

- Kosten van gebouwen

De nieuwwaarde van het bedrijfsgedeelte werd geraamd op

f 30.000,-- is per ha f 3.140,--

Rente en afschrijving f 174,-- toegerekend aan bonen 70% = f 122,--

Klein onderhoud f 15,-- toegerekend aan bonen 70% = " 10,--

Groot onderhoud + assurantie 1,4% van f 3.140,-- f 44,--

toegerekend aan bonen 70% = " 31,-- " 163,--

- Kosten van werktuigen exclusief trekker

Nieuwwaarde f 15.000,-- = f 1.430,-- per ha

Afschrijving 9% f 129,-- toegerekend

aan bonen 70% = f 90,--

Onderhoud 3% f 43,--

toegerekend aan bonen 70% = " 30,--

Rente 6% van 60% van f 1.430,-- f 51,--

toegerekend aan bonen 70% = " 36,-- " 156,--

Totaal f 718,--

b) Pachtbasis

- Kosten van de grond en gebouwen f 213,--
toegerekend aan bonen 70% = f 149,--

- Kosten van werktuigen f 223,--
toegerekend aan bonen 70% = " 156,-- f 305,--

Directe kosten van bewerking

a) Directe grondbewerking

uitgegaan is van:

1 x ploegen = 12 mu + 12 tu

1 x eggen = 5 mu + 5 tu

1 x stoppelploegen = 6 mu + 6 tu

totaal 23 mu + 23 tu

Kosten:

23 mu à f 3,65 = f 83,95

23 tu à f 3,60 = f 82,80

Te transporteren f 166,75

b) Het bemesten

De hoeveelheden meststoffen werden verdeeld over spinazie
en stamslabonen.

Toerekening van de totaal aangewende meststoffen:

50% van 50 ton stalmest = 25 ton
 50% van 570 kg kalk = 285 kg
 50% van 600 kg patentkali = 300 kg
 50% van 600 kg super = 300 kg
 50% van 1200 k.a.s. = 600 kg

Stalmest De stalmest is hoofdzakelijk aangekocht en gedeeltelijk gestrooid met de mestverspreider. Gemiddeld zijn nodig 31 manminuten en 27 trekkerminuten. Derhalve 13 mu en 11 tu voor 25 ton.

Kalk Nodig per 100 kg, 23 manminuten + 10 trekkerminuten. Derhalve afgerond 1 mu + $\frac{1}{2}$ tu.

Kali + fosf. Per 100 kg nodig 13 manminuten en 6 trekkerminuten. Voor 600 kg nodig afgerond 1 mu + $\frac{1}{2}$ tu.

K.a.s. Per 100 kg nodig 30 manminuten. Voor 600 kg = 3 mu, geen tu.

Totaal uren:

Stalmest	13 mu + 11 tu
Kalk	1 mu + $\frac{1}{2}$ tu
K + P	1 mu + $\frac{1}{2}$ tu
K.a.s.	3 mu + 0 tu
Totaal	<u>18 mu + 12 tu</u>

Kosten:

18 mu à f 3,65 = f 65,70

12 tu à f 3,60 = f 42,--

" 107,70

c) Het zaaien

Er is gezaaid met de grote machine met paard

Nodig was: 8 mu à f 3,65 = f 29,20

6 pu à f 1,50 = f 9,--

" 38,20

d) Het verplegen

Alleen hakken, schoffelen en wieden met de hand

Nodig: 104 mu à f 3,65 =

" 379,60

e) Chemisch onkruidbestrijden

Met eigen motorrugspuit 1 x 5 mu à f 3,65 =

" 18,25

f) Ziektenbestrijding

Wordt niet gedaan.

g) Beregenen

Heeft niet plaats.

h) Het oogsten

625 mu à f 2,50 =

" 1562,50

Totaal

f 2273,--

Materiaalkosten

a) Meststoffen

BIJLAGE XVI

Stalmest	Per ha wordt jaarlijks 25 ton aangewend. (Toegerekend aan bonen). Deze stalmest is voor een groot deel afkomstig van buiten het bedrijf. De gemiddelde prijs kan worden geschat op f 7,75 per ton. Kosten 25 à f 7,75 =	f 193,75
Kalk	285 kg kalk à f 6,10 per 100 kg (prijspeil 1e helft 1966)	" 17,38
Patentkali	300 kg patentkali à f 15,20 per 100 kg (prijspeil 1e helft 1966)	" 45,60
Superfosf.	300 kg super à f 14,25 per 100 kg (prijspeil 1e helft 1966)	" 42,75
K.a.s.	600 kg k.a.s. à f 21,60 per 100 kg (prijspeil 1e helft 1966)	" 129,60
		f 429,08
b) <u>Zaaizaad</u>		
	Er wordt machinaal gezaaid. Nodig: 98 kg à f 3,21	" 314,58
c) <u>Onkruidbestrijdingsmiddelen</u>		
	6 kg Ivorin à f 12,50	" 75,--
	Totaal	<u>f 818,68</u>
Aflleveringskosten		
a) <u>Het afwegen</u>		
	12 mu à f 3,65	f 43,80
b) <u>Het wegbrengen</u>		
	11 mu à f 3,65 = f 40,15	
	11 tu à f 3,60 = f 39,60	" 79,75
c) <u>Fusthuur</u>		
	Gemiddelde opbrengsten 10000 kg, afgeleverd in zakken à 15 kg. Benodigd aantal zakken 10000 : 15 = 667 zakken à f 0,05 per stuk =	" 33,35
d) <u>Veilingkosten (zelf gebracht)</u>		
	Kosten bedragen 3% voor de veiling + 1% voor de vereniging is totaal 4% van het brutobedrag. Contractprijs = f 0,44 per kg. Bruto-opbrengsten 10000 à f 0,44 = f 4.400,--, waarvan 4% =	" 176,--
	Totaal	<u>f 332,90</u>
Overige kosten		
a) <u>Diverse algemene kosten</u>		
	Dit zijn kosten die betrekking hebben op het gehele bedrijf per ha omgeslagen: f 90,-- voor stambonen 70%	f 63,--
b) <u>Algemene werkzaamheden</u>		
	Deze hebben ook betrekking op het gehele bedrijf. Omgeslagen per ha:	
	48 mu x 70% voor stambonen = 34 mu à f 3,65 = f 146,--	
	11 tu x 70% voor stambonen = 8 tu à f 3,60 = f 28,80	" 174,80
	Te transporteren	f 237,80

BIJLAGE XVI (vervolg)

Transport f 237,80

c) Rente omløpend kapitaal

Lonen	f 2369,15		
Materiaal	" 818,66		
Algemeen	" 63,--		
Variabele trekkerkosten	" 21,60		
Totaal	f 3272,41	2 mnd. oml.tijd rente 6%	" 32,72
			Totaal f 270,52

Overzicht van man-, paarde- en trekkeruren en kosten

	Uren			Gld			Gld. totaal
	M	P	T	M	P	T	
Alg.grondbewerking	23	-	23	83,95	-	82,80	166,75
Het bemesten	18	-	12	65,70	-	42,--	107,70
Het zaaien	8	6	-	29,20	9,-	-	38,20
Het verplegen	104	-	-	379,60	-	-	379,60
Het chemisch onkruidbestrijden	5	-	-	18,25	-	-	18,25
Het ziektenbestr.	-	-	-	-	-	-	-
Het beregenen	-	-	-	-	-	-	-
Het oogsten	625	-	-	1562,50	-	-	1562,50
Totale directe uren en kosten	783	6	35	2139,20	9,-	124,80	2273,--
Het afwegen	12	-	-	43,80	-	-	43,80
Het wegbrengen	11	-	11	40,15	-	39,60	79,75
Alg.werkz.heden	34	-	8	146,--	-	28,80	174,80
Totaal	840	6	54	2369,15	9,-	193,20	2571,35
Af: variabele trekkerkosten à f 0,40 per tu						21,60	
Vaste kosten trekker						171,60	
Totaal ingecalc. loon per uur				2,82			

BIJLAGE XVII

Type IV. De teelt op contract via een commissionair (mach.geplukt, hoofdgewas)

Duurzame produktiemiddelen

a) Eigendomsbasis

- Kosten van de grond

De waarde van de grond werd geschat op f 9.500,-- per ha.

De grond is voor de helft gedraineerd.

Rente van f 9.500,-- à 4% =

Grond en waterschapslasten =

Drainagekosten (norm) =

f	380,--	
"	30,--	
"	50,--	f 460,--

- Kosten van gebouwen

De nieuwwaarde van het bedrijfsgedeelte werd geraamd op

f 90.000,-- per ha f 2.950,--

Rente en afschrijving

Klein onderhoud

Groot onderhoud en assurantie 1,4% van f 2.950,--

f	163,--	
"	15,--	
"	41,--	" 219,--

- Kosten van werktuigen (exclusief trekker)

Nieuwwaarde f 23.000,-- = per ha f 755,--

Afschrijving 9% f 68,--

Onderhoud 3% " 23,--

Rente 6% van 60% van

f 755,-- " 28,--

		" 119,--
--	--	----------

Totaal f 798,--

b) Pachtbasis

- Kosten grond en gebouwen (norm)

- Werktuigkosten

f	182,--	
"	119,--	f 301,--

Directe kosten van bewerking

a) Directe grondbewerking

Uitgegaan is van:

1 x ploegen 7 mu + 7 tu

1 x eggen 5 mu + 5 tu

1 x slepen 2 mu + 2 tu

1 x stoppelploegen 3 mu + 3 tu

½ x cultivateren 2 mu + 2 tu

Totaal 19 mu + 19 tu

Kosten:

19 mu à f 3,95 = f 75,05

19 tu à f 3,80 = " 72,20

f 147,25

b) Het bemesten

Stalmest

Per jaar wordt 7 ton stalmest toegerekend.

Per ton was nodig 22 manminuten en 22 trek-

kerminuten met stalmestverspreider = 2½ mu

+ 2½ tu.

Te transporteren f 147,25

Kalk Gemiddeld wordt 600 kg kalk toegerekend per jaar. Per 100 kg zijn nodig 6 manminuten + 6 trekkerminuten.
600 kg kalk kost derhalve $\frac{1}{2}$ mu + $\frac{1}{2}$ tu.

Kali + fosf. Aangewend wordt 500 pk + 600 superfosfaat. Inclusief mengen is nodig 12 manminuten + 9 trekkerminuten per 100 kg. Derhalve nodig 2 mu + $1\frac{1}{2}$ tu.

K.a.s. Er wordt gestrooid in 2 x 600 kg k.a.s. Daarvoor is nodig 50 manminuten per 100 kg en 25 trekkerminuten. Derhalve nodig omgerekend in uren 5 mu + $2\frac{1}{2}$ tu.

Totaal uren:

Stalmest	$2\frac{1}{2}$ mu + $2\frac{1}{2}$ tu
Kalk	$\frac{1}{2}$ mu + $\frac{1}{2}$ tu
K + Fosf.	2 mu + $1\frac{1}{2}$ tu
K.a.s.	5 mu + $2\frac{1}{2}$ tu
Totaal	10 mu + 7 tu

Kosten:

10 mu à f 3,95	= f 39,50	
7 tu à f 3,80	= f 26,60	" 66,10

c) Het zaaien

Dit geschiedde met de precisie-zaaimachine. Soms geschiedt dit door derden. Hier is uitgegaan dat zelf wordt gezaaid.

Nodig is:

4 mu à f 3,95	= f 15,80	
2 tu à f 3,80	= f 7,60	" 23,40

d) Het verplegen

Alleen schoffelen met de hand.

70 mu à f 3,95	= f 276,50	
----------------	------------	--

Met trekker en schoffeltuig

2 mu à f 3,95	= " 7,90	
2 tu à f 3,80	= " 7,60	" 292,--

e) Het chemisch onkruidbestrijden

Geschiedt door derden.

" 14,--

f) Ziektenbestrijden

Geschiedt door derden.

" 14,--

g) Oogsten

De kanten worden door de boer en zijn personeel geplukt.

Bij afrekening wordt daarvan een deel vergoed.

35 mu plukken à f 2,50	f 87,50	
------------------------	---------	--

Af: 13 mu plukken à f 2,50	" 32,50	
----------------------------	---------	--

22 mu eigen rekening	f 55,--	" 55,--
----------------------	---------	---------

Totaal

f 611,75

Materiaalkosten

a) Meststoffen

BIJLAGE XVII (vervolg)

Stalmest	Stalmestgift toegerekend 7 ton per ha. Dit komt van het eigen bedrijf. Derhalve f 7,-- ingecal- culeerd 7 ton à f 7,--	f	49,--	
Kalk	600 kg kalk à f 6,10	"	36,60	
P. kali	500 kg p.k. à f 15,20	"	76,--	
Super	600 kg super à f 14,25	"	85,50	
K.a.s.	600 kg k.a.s. à f 21,60	"	129,60	
Groenbemes- ting		"	30,--	f 406,70
b) <u>Zaaizaad</u>				
	Er wordt gezaaid met de precisie-zaaimachine. Nodig: 96 kg zaaizaad à f 3,30			" 316,80
c) <u>Onkruidbestrijdingsmiddel</u>				
	6 kg Ivorin à f 12,50			" 75,--
d) <u>Ziektenbestrijdingsmiddelen</u>				
	Diverse			" 11,70
		Totaal	f	<u>810,20</u>
Afleveringskosten				
a) <u>Afwegen</u>				
	Geen kosten			
b) <u>Het wegbrengen</u>				
	1 mu bij hulp voor opladen à f 3,95		f	3,95
c) <u>Fusthuur</u>				
	Geen kosten			
d) <u>Veilingkosten</u>				
	Geen kosten			
		Totaal	f	<u>3,95</u>
Overige kosten				
a) <u>Diverse overige kosten</u>				
			f	90,--
b) <u>Algemene werkzaamheden</u>				
	40 mu à f 3,95 = f 158,--			
	10 tu à f 3,80 = f 38,--			" 196,--
c) <u>Rente omlopend kapitaal</u>				
	Lonen	f	631,70	
	Materiaal	"	810,20	
	Algemeen	"	90,--	
	Variabele kosten trekker	"	22,--	
	Totaal	f	1553,90	2 mnd. oml.tijd, rente 6%
		Totaal	f	<u>301,54</u>

BIJLAGE XVII (vervolg)

Overzicht van man-, paarde- en trekkeruren en kosten

	Uren			Gld.			Gld. totaal
	M	P	T	M	P	T	
Alg. grondbewerking	19	-	19	75,05	-	72,20	147,25
Het bemesten	10	-	7	39,50	-	26,60	66,10
Het zaaien	4	-	2	15,80	-	7,60	23,40
Het verplegen	72	-	2	284,40	-	7,60	292,--
Het chemisch on- kruidbestrijden	-	-	-	-	-	-	14,--
Het ziektenbestr.	-	-	-	-	-	-	14,--
Het beregenen	-	-	-	-	-	-	-
Het oogsten 1)	22	-	-	55,--	-	-	55,--
Totale directe uren en kosten	127	-	30	469,75	-	114,--	611,75
Het afwegen	-	-	-	-	-	-	-
Het wegbrengen	1	-	-	3,95	-	-	3,95
Alg.werkz.heden	40	-	10	158,--	-	38,--	196,--
Totaal	168	-	40	631,70	-	152,--	811,70
Af: variabele kosten trekker à 55 ct. per uur						22,--	
Vaste kosten trekker						130,--	
Gem.ingecalc. loon:				3,76			

1) Opmerking: In totaal 35 mu à f 2,50 = f 87,50
 vergoed 13 mu à f 2,50 = f 32,50
 22 mu à f 2,50 = f 55,--

BIJLAGE XVIII

Herberekening saldi van type IV (ter vergelijking met saldi van andere landbouwgewassen in het consulentenschap Zevenbergen, boekjaar 1965/66.)

- <u>Toegerekende kosten per ha prijspeil 1966</u>		
a. bemesting	500 kg pk à f 15,20 = f 76,--	
	450 kg super à f 14,25 = f 64,--	
	600 kg k.a.s. à f 21,60 = f 130,--	f 270,--
b. zaaizaad	ongewijzigd	" 317,--
c. ziekten- en onkruidbestrijdingsmiddelen + W.D.D.	ongewijzigd	" 105,--
d. omlopend kapitaal, heffingen en variabele kosten trekker		" 35,--
	Totaal	f 727,--
af: wegens kostenstijging van 1965 tot 1966		+ " 27,--
	Toegerekende kosten in 1965/66	<u>f 700,--</u>

- <u>Opbrengsten per ha</u>		
a. fysieke opbrengsten gemiddeld van 1959 t/m 1966 volgens tabel 2 hoofdstuk I =	9800 kg per ha + + 10% vergoeding voor oogstverlies = 11000 kg	
	Opbrengst: 11000 kg à f 20,- per 100 kg = f 2.200,--	(afgerond)
b. fysieke opbrengsten gemiddeld in 1965 volgens tabel 2 hoofdstuk I =	8000 kg per ha + + 10% vergoeding voor oogstverlies = + 9000 kg	
	Opbrengst: 9000 kg à f 20,- per 100 kg = f 1.800,--	(afgerond)

- <u>Saldi: bij 9800 kg per ha</u>		bij 8000 kg per ha	
a. opbrengsten	f 2.200,--	b. opbrengsten	f 1.800,--
toegerekende kosten	" 700,--	toegerekende kosten	" 700,--
saldo	<u>f 1.500,--</u>	saldo	<u>f 1.100,--</u>

BIJLAGE XIX

Vergelijking saldi stamslabonen met saldi van andere landbouwgewassen in het consulent
schap Zevenbergen

Gewassen:	Fysieke opbrengsten per ha			Saldi per ha		
	1963/64	1964/65	1965/66	1963/64	1964/65	1965/66
- Stamslabonen						
Herberekening type IV a	-	-	11000 1)	-	-	1500
" " " IV b	-	-	9000 2)	-	-	1100
L.E.I.-bedrijven: 1	13928	7795	8540	2374	996	1138
" " 2	7347	7945	-	926	1081	-
" " 3	6996	-	-	854	-	-
" " 4	-	7560	-	-	981	-
" " 5	-	-	12783	-	-	1920
" " 6	-	-	7283	-	-	781
Gemiddeld 3 bedrijven	9400	7800	9200	1384	1019	1280
- Andere gewassen						
Gemiddelde van groepen						
L.E.I.-bedrijven						
Wintertarwe	4565	5310	4895	1228	1564	1410
Zomertarwe	3988	4656	4241	1393	1348	1168
Zomergerst	3943	4863	4511	885	1269	1298
Groene erwten	3392	4057	2953	1301	1172	881
Conservenerwten	10601	11516	12574	802	996	1009
Vlas ongerepeld	7832	8573	7292	1237	1049	784
Graszaad	998	1167	1134	1241	1448	1699
Grasland + v.gewassen	-	-	-	1594	1233	939
Aardappelen t.v.o.	-	-	-	1306	1632	2072
Consumptieaardappelen	25879	34858	30458	1036	2628	3218
Pootaardappelen	24015	24637	28078	3256	2632	4089
Suikerbieten	40374	53076	46069	2195	3525	3023
Gem. alle gewassen	-	-	-	1317	1751	1746

1) Gemiddelde opbrengsten van de jaren 1959 t/m 1966 inclusief oogstverliezen.

2) Gemiddelde opbrengsten in 1965 inclusief oogstverliezen.